

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Barbora Maříková

**Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání jako formy
odklonu v trestním řízení**

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání jako formy odklonu v trestním řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 26.3.2014

Barbora Maříková

Na tomto místě bych chtěla poděkovat **JUDr. Milaně Hrušákové, Ph.D.** za odborné vedení, cenné připomínky a vstřícnost při zpracování mé diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Odklon v trestním řízení	8
1.1. Restorativní justice	8
1.2. Pojem odklonu.....	9
1.3. Typy odklonu	11
1.4. Právní úprava odklonů v České republice	13
2. Podmíněné zastavení trestního stíhání	15
2.1. Charakteristika institutu.....	15
2.2. Zákonné podmínky pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání.....	16
2.2.1 Vymezení okruhu trestných činů	17
2.2.2. Souhlas obviněného.....	17
2.2.3. Doznání obviněného	19
2.2.4. Náhrada škody.....	20
2.2.5. Bezdůvodné obohacení.....	22
2.2.6. Povaha a závažnost činu, okolnosti jeho spáchání a poměry obviněného	23
2.2.7. Zdržení se určité činnosti.....	23
2.2.8. Složení peněžité částky na pomoc obětem trestné činnosti.....	24
2.2.9. Dostatečnost řešení.....	25
2.3. Řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání.....	25
2.3.1. Způsob rozhodování	25
2.3.2. Náležitosti rozhodnutí.....	26
2.3.3. Osvědčení se ve zkušební době	28
2.3.4. Opravné prostředky.....	29
2.4. Podmíněné zastavení trestního stíhání de lege ferenda	31
3. Narovnání	32
3.1. Charakteristika institutu.....	32
3.2. Zákonné podmínky pro aplikaci narovnání.....	34
3.2.1. Vymezení okruhu trestných činů	34
3.2.2. Souhlas obviněného i poškozeného	35
3.2.3. Prohlášení obviněného.....	36

3.2.4. Náhrada škody a vydání bezdůvodného obohacení	37
3.2.5. Vydání bezdůvodného obohacení	38
3.2.6. Složení peněžité částky na pomoc obětem trestné činnosti.....	38
3.2.7. Dostatečné vyřízení věci	39
3.3. Řízení o schválení narovnání.....	40
3.3.2. Rozhodování o narovnání	40
3.3.3. Náležitosti rozhodnutí o narovnání	42
3.3.4. Opravné prostředky.....	42
3.4. Narovnání de lege ferenda	43
4. Slovenská úprava odklonů	45
4.1. Podmíněné zastavení trestního stíhání.....	46
4.2. Podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného.....	47
4.3. Smír	48
Závěr.....	49
Příloha č. 1	51
Příloha č. 2.....	52
Seznam použitých zdrojů	53
Shrnutí	56
Summary.....	57
Klíčová slova	59
Key words	59

Seznam použitých zkratk

LZPS	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Úmluva	Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
TrP	Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
TrŘ	Zákon č. 141/1960 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZSM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Předmětem této diplomové práce je podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání, které jsou v české trestněprávní oblasti považovány za formy odklonu v trestním řízení. Odklony byly obecně zavedeny do právních řádů s ohledem na vzrůstající problémy týkající se stávajícího pojetí trestní justice a jejich nedostatků spočívajících mimo jiné v přílišném upřednostňování zájmů státu oproti zájmům jednotlivých poškozených. Nové přístupy vycházející z tzv. restorativní neboli obnovující spravedlnosti zapříčinily vznik nových alternativních postupů v trestním řízení, které by jej měly urychlit a zefektivnit, ale také se soustředit namísto veřejného zájmu na potrestání pachatele více na vyřešení jeho konfliktu s obětí trestného činu jako osobou, jejíž soukromé zájmy byly poškozeny. Jedním z takových řešení jsou právě odklony jako odchylky od standardního průběhu řízení.

Dané téma jsem si vybrala, protože odvětví trestního práva mě celkově zaujalo a myslím, že odklony od klasického trestního řízení jsou jako přínos pro trestní proces velmi zajímavým tématem. Nicméně tento institut není úplně nový, takže se jím trestněprávní teorie i praxe již zabývá delší dobu a domnívám se, že je zpracováno poměrně podrobně, z různých úhlů pohledu a celkově dostatečně.

Cílem této práce je tedy patřičně zhodnotit stávající českou úpravu odklonů v trestním řízení pomocí analýzy dostupné literatury, odborných článků a komentářů a v neposlední řadě také judikatury, která má pro české trestní právo nepopiratelný význam. Ve vhodných případech pak doplňuji text vlastním pohledem na věc a návrhy *de lege ferenda*. Pomocí těchto zdrojů se pak pokusím vytvořit jednotný komplet zahrnující nejdůležitější informace, charakteristiky a poznatky týkajícího se zvoleného tématu.

Svou diplomovou práci jsem rozčlenila do čtyř hlavních kapitol. Nejdříve se budu zabývat obecnou úpravou odklonů jako alternativ k trestnímu řízení, jejich typy a zakotvení v českém trestním právu. Především se však chci podrobněji zaměřit na dvě hlavní témata, kterými jsou podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání, jejich platná právní úprava a specifika, která je charakterizují a navzájem odlišují. V poslední části nastíním zahraniční úpravu odklonů na Slovensku, která je té naší velmi blízká, pokusím se tedy obě uvést ve vzájemném srovnání. Přílohou pak budou v grafech zobrazené statistické údaje praktického využívání dvou druhů odklonů, které jsou jádrem této práce, tedy podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání.

Vzhledem k omezenému rozsahu diplomové práce se zde podrobněji nezabývám úpravou odklonů v řízení proti mladistvým, přestože se o nich průběžně v textu zmiňuji. Taktéž se jen okrajově věnuji roli Probační a mediační služby, která má však pro řízení pomocí odklonů velký význam.

1. Odklon v trestním řízení

1.1. Restorativní justice

V tradičním pojetí trestající justice (retributivní) je primární obětí trestného činu stát. Veškeré prostředky jsou tak soustředěny na ochranu státu před narušováním a ohrožováním veřejného zájmu. Oběť trestného činu má pak při výkonu trestní justice spíše pasivní postavení a zúčastňuje se v podstatě pouze v souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody. To však znamená, že oběti trestného činu se při uplatňování svých práv většinou nedočkají takové pomoci, jakou by si představovaly, a obvinění si v řízení příliš neuvědomují důsledky svého jednání ve všech souvislostech.¹ Ve většině zemí stále roste počet osob odpykávajících si svůj trest ve vězení, k převýchově pachatelů nedochází v přijatelné míře a náklady na vězeňství se stávají neúnosným výdajem státních rozpočtů. Ve druhé polovině 20. století tak vyvstala otázka, zda standardní systémy trestní justice náležitě odrážejí potřeby obětí trestných činů a jestli dostatečně zajišťují ochranu jejich práv, dochází k pochybnostem o účinnosti sankční politiky a fungování celého systému trestní justice. Tradiční trestní politika dle těchto úvah vyčerpala své možnosti a není schopna zabránit růstu kriminality ani řešit narůstající problémy, jako jsou enormní zatížení soudů, nízká účinnost trestů a nedostatečná ochrana obětí.²

Nová koncepce restorativní neboli obnovující justice přistupuje k trestnému činu zcela odlišně od klasické retributivní justice a vidí v něm především poškození jedné osoby jinou, nikoliv útok na stát a ohrožení veřejných zájmů. Soustřeďuje se proto na konflikt, který vznikl mezi obětí trestného činu a jeho pachatelem jako reakce na spáchaný trestný čin, a posuzuje ho jako projev určitého sociálního konfliktu mezi nimi. V trestním řízení se tak počítá nejen s aktivní rolí obviněného, ale také s individuálním zohledněním zájmů a potřeb obětí trestného činu a dalších dotčených subjektů, přičemž klade důraz na odstranění konfliktu mezi nimi. Východiska restorativní trestní spravedlnosti jsou založena na přesvědčení, že pokud má pachatel převzít skutečnou osobní a nikoli pouze formálně trestněprávní odpovědnost za to, co svým trestným činem způsobil, musí si nejprve plně uvědomit, přiznat si a porozumět svému jednání v jeho sociálních i individuálních souvislostech a z toho pramenících faktických, nikoli pouze trestněprávních důsledcích. V rámci restorativní spravedlnosti jsou za účinná a úspěšná považována pouze ta opatření, která splňují kritéria spravedlivého narovnání mezi pachatelem, obětí a společností. Naopak tradiční, formálně trestněprávní reakce na zločin nevede sama o sobě

¹ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 8.

² KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In KARABEC, Zdeněk, *Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 5.

pachatele k tomu, aby si v plném rozsahu uvědomil svou osobní odpovědnost a naplnil ji skutečnými činy.³

Nové pojetí „obnovující spravedlnosti“ tedy vychází z předpokladu, že některé trestné činy jsou především sociálním konfliktem mezi dvěma jednotlivci, a proto ho lze účinně řešit pouze aktivní účastí všech dotčených, tj. oběti, pachatele a příslušného sociálního společenství. Znamená tedy úsilí po obnovení trestným činem narušeného nebo ohroženého systému chráněných hodnot a sociálních vztahů. Restorativní justice představuje paralelní systém, působící vedle klasické trestní justice nebo v mnoha směrech trestní justici doplňující.

V České republice se myšlenky restorativní justice začaly uplatňovat v devadesátých letech minulého století hlavně kvůli problémům s nárůstem kriminality. Tento nový přístup přispěl k zavádění mimotrestních a alternativních postupů v trestním procesu, a to včetně odklonů. Zejména podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání jako formy odklonu, kterými se zde budu zabývat, vychází z pojetí restorativní justice, protože směřují k usmíření mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí a k tomu, aby pachatel odčinil škodlivé následky svého trestného činu.

1.2. Pojem odklonu

České trestní právo vychází ze zásady pomocné úlohy trestní represe, nicméně jak jsem již uvedla, ve všech státech s rozvinutým demokratickým systémem dochází k hledání jiných, alternativních řešení, jak nejlépe naplnit účel trestu a trestního stíhání. Jedním z těchto účinných řešení jsou právě tzv. odklony a alternativy, které umožňují ukončit trestní stíhání jiným způsobem než uložením trestu, popř. nabízí jiné sankce odlišné od nepodmíněného trestu odnětí svobody.⁴

Odklony jako procesní alternativní opatření patří v rámci českého trestního práva k nejmladšímu prvku v systému alternativních opatření, které byly zavedeny v průběhu 90. let 20. století. Přijetí těchto alternativ bylo vyvoláno zejména potřebou racionalizace trestní justice, tedy snahou odlehčit soudům od velkého množství trestních věcí, zkrátit tak dobu trestního řízení a snížit náklady na jeho provádění.⁵

Pojem odklonu není v zákoně uveden a neexistuje ani jednotná, vědecky přesná definice odklonu. Zjednodušeně znamená odklon alternativu standardního trestního řízení, umožňuje odchýlení od běžného průběhu trestního procesu. Tímto odchýlením může být zkrácené řízení, nebo vyřízení věci státním zástupcem či soudem, ve kterém však nedojde k vyslovení viny

³ VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století?. *Trestní právo*, 2000, č. 1, s. 7.

⁴ ADAMCOVÁ, Zdeňka, VĚTROVEC, Vladislav. Odklony a alternativy v trestním řízení. *Právo a rodina*, 2002, č. 1, s. 1.

⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 32.

a k uložení klasické trestní sankce, někdy dokonce za splnění zákonných podmínek může dojít k mimosoudnímu vyřízení trestní věci v rámci jiného typu řízení (např. ve správním řízení).⁶

Základním účelem odklonů je zajištění především rychlejšího a efektivnějšího vyřízení některých věcí, které nevyžadují z hlediska účelu trestního řízení projednání věci před soudem v hlavním líčení. Jedná se tak o řešení problému nárůstu kriminality a snahu o efektivnější výkon justice, a to v případech skutkově i právně jednodušších, kdy typově méně závažný trestný čin spáchaly osoby do té doby žijící řádným životem, popř. osoby, u nichž postačí rozhodnutí bez projednání trestní věci v komplikovaném hlavním líčení nebo v řízení před soudem vůbec. Pro obviněného to znamená především vyřízení věci podstatně mírnějším a méně stresujícím způsobem, než je standardně probíhající soudní řízení, což také znamená vyvarování se stigmatizace obviněného vyplývající z průběhu řízení a odsuzujícího rozsudku.⁷

Pro využití možnosti „odklonění“ trestního řízení jako alternativního způsobu vyřízení trestní věci je potřeba dodržet splnění určitých podmínek. Těmi jsou především menší závažnost projednávaného trestného činu nebo jeho skutková a právní jednoduchost, souhlas zainteresovaných osob, prokázání spáchání trestného činu obviněným, ochota obviněného spolupracovat a náhrada škody, která byla činem způsobena, případně jiný způsob nápravy následku, který byl způsoben.⁸

Odklon od trestního řízení skýtá několik výhod. Je jimi například to, že obviněný pachatel zůstává na svobodě, není vytržen ze svého sociálního prostředí, a obviněný i společnost tak dostávají šanci aktivně spolupracovat na jeho začlenění do společnosti a na odstraňování příčin kriminality, čímž se zvyšuje šance na dosažení většího nápravného a preventivního účinku. Další předností je samozřejmě menší nákladnost a kratší délka trestního řízení.⁹

Mají-li odklony odlehčit přetíženosti trestních soudů, je potřeba, aby tyto odklony bylo možné aplikovat již v předsoudním stadiu řízení, tedy prostřednictvím rozhodnutí státního zástupce. Nicméně je potřeba se zabývat souladem takového postupu s jedním ze základních ústavněprávních principů, a to čl. 90 Ústavy a čl. 40 odst. 1 LZPS, podle kterého o vině a trestu za trestné činy může rozhodovat pouze soud. Odklon v trestním řízení je spojen s určitou formou výchovného působení na obviněného, které je realizováno prostřednictvím prvků sankčního charakteru, které nastupují buď po rozhodnutí o odklonu, anebo jsou podmínkou, jež musí být splněna, aby odklon vůbec mohl být aplikován. Pokud je uplatnění odklonu podmíněno souhlasem obviněného, popř. jeho doznáním, znamená to, že vyslovením takového souhlasu se

⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013, s. 740-741.

⁷ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 832.

⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3477.

⁹ ROZUM, Jan a kol. *Výzkum institutu narovnání*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 9.

obviněný dobrovolně podvoluje omezením či povinnostem vyplývajícím z rozhodnutí o odklonu a vzdává se tak práva na řádný proces před nezávislým a nestranným soudem. Při aplikaci odklonů tedy není vyslovována vina za spáchání trestného činu, což je důležité proto, že tresty mohou být uloženy pouze při vyslovení viny. U rozhodování o aplikaci odklonu tedy nedochází k vyslovení viny a nedochází ani k uložení trestu, takže pokud státní zástupce svým rozhodnutím schválí aplikaci některého odklonu, nedojde tak k porušení čl. 90 Ústavy a čl. 40 odst. 1 LZPS.¹⁰

Při aplikaci odklonů využívají soudy a státní zastupitelství pomoci probační a mediační služby, která se mimo jiné zaměřuje na mimosoudní zprostředkování sporů a urovnávání konfliktního stavu, který je právě pro odklony ve vztahu obviněného a poškozeného typický. Přínos mediace spočívá ve zjednodušení a zefektivnění řízení, tedy odlehčení soudům a úspora finančních prostředků, posílení individualizace přístupu k obviněnému a poškozenému a zvýšení účinnosti trestní sankce, v lepším dosažení hmotné a morální satisfakce poškozeného a v dosažení vyváženého vztahu mezi trestní represí a prevencí. Probační a mediační služba, která byla zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, tak při aplikaci odklonů pomáhá vytvářet podmínky k tomu, aby konkrétní věc mohla být ve vhodných případech projednána tímto způsobem, a také poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, bude kontrolovat jeho chování s cílem, aby obviněný vedl řádný život.¹¹ U institutu narovnání bude Probační a mediační služba zprostředkovávat zejména setkání obviněného a poškozeného a uzavření oboustranně akceptovatelné dohody o způsobu náhrady škody, která je přijatelná i z hlediska veřejného zájmu. V případě podmíněného zastavení trestního stíhání může taktéž Probační a mediační služba plnit roli prostředníka mezi obviněným a poškozeným, nebo může v rámci uložených přiměřených omezení nebo povinností kontrolovat jejich dodržování ve zkušební době.¹² Role Probační a mediační služby je tedy pro uplatňování principů restorativní justice a potažmo odklonů jednou z nejdůležitějších.

1.3. Typy odklonu

Trestněprávní teorie rozlišuje tři základní typy odklonu¹³, kterými jsou:

1. prostý odklon,
2. podmíněné upuštění od trestního stíhání,
3. odklon spojený se společenskou intervencí.

¹⁰ ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 2, s. 33-34.

¹¹ ADAMCOVÁ, Zdeňka, VĚTROVEC, Vladislav. Odklony a alternativy v trestním řízení. *Právo a rodina*, 2002, č. 1, s. 1-4.

¹² MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 833.

¹³ SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3, s. 251 – 253.

Prostý odklon spočívá v tom, že dojde k upuštění od trestního stíhání bez veškerých dalších podmínek a trestní věc je tímto způsobem vyřízena bez dalších následků pro pachatele. Prostřednictvím tohoto typu odklonu je možné vyřizovat trestní věci nejmenší závažnosti, kdy se má za to, že další vedení trestního stíhání by bylo neúčelné a osobu, proti které se trestní řízení vede, není třeba kvalifikovaným způsobem dále postihovat a způsobit tak její stigmatizaci anebo nadměrnou psychickou zátěž. Prostý odklon je většinou spojován s uzavřením smíru, mimosoudním narovnáním mezi pachatelem a obětí, které působí jako alternativa trestu.¹⁴ V českém trestním řádu se tomuto pojetí blíží institut narovnání upravený v § 309 a násl. TrŘ, popř. institut fakultativního zastavení trestního stíhání upravený v § 172 odst. 2 písm. c) TrŘ.

Druhým typem odklonu je podmíněné upuštění od trestního stíhání, které se vyznačuje jistým výchovným působením na pachatele trestného činu. Nejedná se o konečné rozhodnutí ve věci, protože se zde stanovuje určitá zkušební doba, ve které se pachatel musí osvědčit, aby mohlo být zastavení trestního stíhání definitivní, nezaniká zde zatím tedy ani hmotněprávní trestní odpovědnost pachatele. Pachatel musí během zkušební doby splnit stanovené povinnosti, jinak se v trestním stíhání bude pokračovat. Teprve pokud se ve zkušební době obviněný osvědčí, stává se rozhodnutí o upuštění od trestního stíhání definitivním a trestní odpovědnost obviněného zaniká. V českém trestním právu tomuto typu odklonu odpovídá institut podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 307 TrŘ a jeho varianta pro zkrácené přípravné řízení, tedy podmíněné odložení podání návrhu na potrestání dle § 179g a § 179h TrŘ.

Odklon spojený se společenskou intervencí znamená, že po rozhodnutí o zastavení trestního stíhání bude následovat určitá forma společenské intervence, jako například projednání věci mimosoudním orgánem nebo léčení. Postoupením věci trestní odpovědnost zaniká a je nahrazena odpovědností společensko-morální nebo odpovědností administrativní. Za odklon se společenskou intervencí můžeme v rámci českého právního řádu považovat institut odstoupení od trestního stíhání mladistvých, který může být aplikován také ve spojení s výchovným opatřením v podobě napomenutí s výstrahou dle § 70 odst. 3 ZSM, při kterém může soud pro mládež či státní zástupce přenechat postižení mladistvého zákonnému zástupci, škole, nebo výchovnému zařízení (§ 20 odst. 2 ZSM), které bude znamenat společenskou intervencí spojenou s ukončením trestního stíhání formou odklonu.¹⁵

¹⁴ SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3, s. 251.

¹⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 47-49.

1.4. Právní úprava odklonů v České republice

K zavádění odklonů v trestním řízení do českého právního řádu přispělo významným způsobem Doporučení Rady Evropy č. 2/87/18 přijaté 17. 9. 1987 Výborem ministrů Rady Evropy, které se týkalo zjednodušení trestního procesu. Tímto dokumentem bylo doporučeno celkem pět forem rychlejšího vyřizování trestních věcí: podmíněné zastavení trestního stíhání či odložení věci, zkrácené písemné řízení, narovnání (mediace), zjednodušené řízení v méně závažných věcech, uznání viny a dohodovací řízení. Dále byla obsahem tohoto Doporučení výzva k zavádění dalších metod vyřizování trestních věcí dle výše uvedených forem a tudíž k posílení principu oportunitity naproti převažujícímu principu legality.¹⁶

Pod pojem odklon se v českém trestním právu procesním de lege lata zařazují:

1. trestní příkaz,
2. podmíněné zastavení trestního stíhání (ve zkráceném přípravném řízení jako podmíněné odložení podání návrhu na potrestání),
3. narovnání (ve zkráceném přípravném řízení jako odložení věci při schválení narovnání),
4. dohoda o vině a trestu,
5. odstoupení od trestního stíhání mladistvého.

Hned u prvního ze jmenovaných odklonů, tedy trestního příkazu, je však nutné uvést, že ne všichni autoři ho pod pojem odklonu zařazují. Je to tím, že trestní příkaz má s odklony jen jediný shodný znak, kterým je odchylka od standardního průběhu řízení, konkrétně tedy jeho zrychlení a zefektivnění. Trestní příkaz vydávaný dle § 314e a násl. TrŘ má povahu odsuzujícího rozsudku, kterým se ukládá trest. K jeho vydání není potřeba splnit podmínky vyžadující aktivitu obviněného a nedochází zde ani k žádné participaci poškozeného na řízení. Na základě těchto skutečností se i já přikláním k názoru, že trestní příkaz by neměl být zařazován k odklonům, jelikož nemá téměř žádné znaky pro odklony charakteristické.

Podmíněným zastavením trestního stíhání a narovnáním se budu podrobněji zabývat níže v této diplomové práci. Nicméně zde bych chtěla uvést, že obou těchto odklonů je možné využít i v tzv. zkráceném přípravném řízení, kde o nich rozhoduje státní zástupce. Může tedy věc již ve zkráceném přípravném řízení dle § 179c TrŘ odložit, pokud schválí narovnání, nebo může věc podmíněně odložit. Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání zakotvené v § 179g a § 179h je vlastně obdobou podmíněného zastavení trestního stíhání, které je přizpůsobeno zvláštním rysům zkráceného přípravného řízení. S ohledem na to, že v průběhu zkráceného

¹⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 58.

přípravného řízení ještě neprobíhá trestní stíhání, musí se podmíněnost vztáhnout k podání návrhu na potrestání.¹⁷ Pro odložení věci po schválení narovnání ve zkráceném přípravném řízení není v trestním řádu uvedeno zvláštní ustanovení, a proto se odkazuje na obdobné použití § 309 a násl. TrŘ, které upravuje klasické narovnání.

Dohoda o vině a trestu byla jako nový institut do českého trestního práva zavedena s účinností od 1. 9. 2012, a to včleněním § 175a a § 175b a § 314o-314s do trestního řádu. Její podstatou je uzavření dohody mezi obviněným, státním zástupcem a popřípadě i poškozeným obsahující popis skutku, o kterém obviněný prohlásí, že ho spáchal, výměru trestu nebo jiné sankce a náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení. Tuto dohodu státní zástupce předloží soudu ke schválení, a jestli s ní bude soud souhlasit, schválí ji odsuzujícím rozsudkem ve veřejném zasedání. V podstatě se ale stejně jako u trestního příkazu nejedná o odklon v užším slova smyslu, ale jde pouze o alternativu ke standardnímu průběhu trestního řízení, která je zakončena rozsudkem soudu o vině a trestu.

Odstoupení od trestního stíhání mladistvého je upraveno v § 70 a § 71 ZSM. Za stanovených podmínek tak soud pro mládež či v přípravném řízení státní zástupce mohou zastavit trestní stíhání mladistvého. Tento institut je samostatně upraven ve speciálním zákoně, nicméně pro řízení ve věcech mladistvých je možné uplatnit i odklony obecně upravené v trestním řádu. Výslovně se o některých zmiňuje § 69 ZSM, a to o podmíněném zastavení trestního stíhání, narovnání a v odstavci druhém i o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání. Nicméně tento výčet není úplný a ZSM se zmiňuje i o jiných typech zvláštního řízení, jako je řízení proti uprchlému a řízení před samosoudcem, které je možné uplatnit v řízení týkajícím se mladistvého.¹⁸

¹⁷ ŠČERBA, Filip. K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 5, s. 22.

¹⁸ Tamtéž.

2. Podmíněné zastavení trestního stíhání

2.1. Charakteristika institutu

Prvním odklonem, kterým se zde budu zabývat, je podmíněné zastavení trestního stíhání, které bylo do naší právní úpravy zavedeno jako první druh odklonu v užším smyslu novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 292/1993 Sb. s účinností od 1. 1. 1994. Jedná se o zvláštní způsob skončení trestního stíhání obviněného jinak než rozhodnutím o vině. Důvodem zavedení tohoto institutu bylo mimo jiné urychlit vyřizování trestních věcí bez konání komplikovaného hlavního líčení v případech skutkově i právně jednodušších, kdy je velmi pravděpodobné, že by v případě odsuzujícího rozsudku byl uložen podmíněný trest odnětí svobody a obviněný by se ve zkušební době osvědčil.¹⁹

Podmíněné zastavení trestního stíhání je upraveno v § 307 a § 308 TrŘ a je možné jej použít u poměrně širokého okruhu případů omezených kategorií přečinu a dalšími zákonnými podmínkami, a to jak v řízení před soudem, kde rozhoduje samotný soud, tak v přípravném řízení, kde rozhodnutí činí státní zástupce. Jeho cílem je dočasné zastavení probíhajícího trestního stíhání s tím, že pokud obviněný vyhoví daným podmínkám během stanovené zkušební doby, bude jeho trestní stíhání zastaveno definitivně. Účinky zastavení trestního stíhání v podstatě nastanou až právní mocí rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil, nebo uplynutím doby jednoho roku po skončení zkušební doby, pokud nebylo učiněno rozhodnutí o osvědčení a obviněný za to nemohl.²⁰

Proti institutu podmíněného zastavení trestního stíhání bylo vznášeno několik námitek, z nichž jedna se týká nesouladu s čl. 40 odst. 1 Listiny, který stanovuje, že jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy a tím, že by v přípravném řízení rozhodoval státní zástupce, by vlastně bylo o vině rozhodnuto jiným orgánem. Při podmíněném zastavení trestního stíhání se však nerozhoduje o vině ani o trestu, ale o poměru zájmu státu na konání klasického trestního procesu a zájmu poškozeného a obviněného, takže k rozporu s Listinou v tomto směru nedochází.²¹ V řízení o podmíněném zastavení se nerozhoduje o tom, zda obviněný trestný čin spáchal nebo nespáchal, a neukládá se trest. V případném dalším řízení může tedy být obviněný odsouzen i zproštěn, a až v případě odsouzení mu může být uložen jakýkoli zákonem umožněný trest.²²

¹⁹ KOTULAN, Petr a kol. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 14.

²⁰ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 840.

²¹ TERYNGEL, Jiří. K některým otázkám podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9, s. 23.

²² SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 39.

Podmíněné zastavení trestního stíhání může iniciovat kterákoliv ze stran trestního řízení či jiná osoba (např. mediátor či probační úředník), nebo může soud či státní zástupce rozhodovat z vlastního podnětu, protože rozhodování není podmíněno návrhem. Žádná ze stran však nemá na vyřízení věci takovým způsobem nárok.²³

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 193/2012 s účinností od 1. 9. 2012 byly rozšířeny možnosti použití podmíněného zastavení trestního stíhání, když byl do § 307 TrŘ doplněn odstavec 2, který obsahuje zvláštní formu podmíněného zastavení. Toto ustanovení bylo zavedeno proto, že v praxi je potřeba řešit zejména méně závažné dopravní trestné činy, u kterých by postup dle § 307 odstavce prvního znamenal zvýhodnění pachatelů trestných činů oproti pachatelům přestupků. Po obviněném se tak nově může navíc požadovat, aby se zavázal, že se určité činnosti zdrží, nebo aby složil peněžitou částku na pomoc obětem trestné činnosti.²⁴

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání je druh odklonu založený na upuštění od trestního stíhání obviněného při splnění určitých podmínek a po určitou dobu. Tato forma odklonu se v praxi využívá nejčastěji a vyřizuje se jí řada trestních věcí, což je dle mého názoru způsobeno jeho podmínkami, které jsou pro orgány činné v trestním řízení i řadu obviněných snáze přijatelné.

2.2. Zákonné podmínky pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání

Základní podmínky pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání jsou v § 307 TrŘ vymezeny tak, že soud či v přípravném řízení státní zástupce můžou podmíněně zastavit trestní stíhání, pokud:

1. jde o řízení o přečinu,
2. obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání souhlasí,
3. obviněný se k činu doznal,
4. nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným uzavřel dohodu nebo učinil jiná opatření potřebná k její náhradě, popř. vydal bezdůvodné obohacení činem získané nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání,
5. takové rozhodnutí lze důvodně považovat za dostačující vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu.

²³ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde, 2006, s. 704.

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013, s. 1050.

Kromě těchto podmínek stanoví po novele zákonem č. 193/2012 Sb. § 307 odst. 2 TrŘ pro případ, že je to odůvodněno povahou a závažností spáchaného činu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného, navíc ještě další dvě alternativní podmínky, které spočívají v tom, že se obviněný buď zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti se kterou se dopustil přečinu (zpravidla to bude řízení motorových vozidel), nebo složí na účet soudu či státního zastupitelství peněžitou částku určenou státní na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.²⁵ Důležité je upozornit na to, že pro aplikaci podmínek odstavce 2 musí být vždy nejdřív splněny podmínky základní, stanovené v odstavci 1, a k nim teprve přistoupí další kritéria, tedy že postup podle odstavce 2 musí být odůvodněn povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi spáchání přečinu nebo poměry obviněného a je vázán na splnění jedné z možností výše uvedených - zdržení se určité činnosti nebo složení peněžité částky na účet soudu či státního zastupitelství.

2.2.1 Vymezení okruhu trestných činů

Uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání je nyní vymezeno kategorií přečinů, kterými jsou dle § 14 odst. 2 TrZ všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Do 31. 12. 2009 však česká trestní právní úprava znala pouze jednu podobu soudně trestného deliktu a podmíněným zastavením trestního stíhání bylo možné ukončit pouze trestní stíhání deliktů, za které zákon stanovil trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšovala pět let. Od 1. 1. 2010 zavedl trestní zákoník opět dvě kategorie trestných činů, tzv. bipartici, a to přečiny a zločiny. Jak je vidět, došlo změnou rozlišování trestných činů k rozšíření možnosti aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání i na nedbalostní trestné činy, které horní hranici trestní sazby pěti let převyšují. Avšak tento krok není hodnocen jako příliš rozumný, neboť u některých nedbalostních trestných činů, jako např. obecné ohrožení dle § 273 odst. 3 a 4 TrŘ, by bylo použití takového odklonu zřejmě nevhodné. Rozhodující budou trestní sazby uvedené ve zvláštní části trestního zákona bez modifikace stanovené pro mladistvého nebo například pachatele činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.²⁶

2.2.2. Souhlas obviněného

K možnosti aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání je potřeba souhlasu obviněného s takovým způsobem vyřízení věci. Toto rozhodnutí však záleží pouze na obviněném

²⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013, s. 1050.

²⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 61.

a na jeho rozhodnutí, zda chce, aby proběhlo standardní trestní řízení, kde by mohl prokázat svou nevinu či odsouhlasí postup podmíněného zastavení trestního stíhání a vzdá se tak svého práva na řízení před nezávislým a nestranným soudem. Souhlas může být vyjádřen jakýmkoliv způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o svém obsahu. Vzhledem k tomu, že zákon nestanovuje pro souhlas obviněného žádnou zvláštní formu, použijí se obecné možnosti učinění podání dle § 59 odst. 1 trestního řádu, tedy formou písemnou, ústně do protokolu, elektronicky, telegraficky, telefaxem či dálkopisem.²⁷

Zjistit, zda obviněný souhlasí s podmíněným zastavením trestního stíhání, mají na starost orgány činné v trestním řízení, nesmí však obviněného k takovému vyjádření žádným způsobem nutit. V přípravném řízení si souhlas opatřuje především státní zástupce, avšak zaprotokolovat jej může též policejní orgán, vyšetřovatel, v řízení před soudem potom soudce, justiční čekatel, vyšší soudní úředník či soudní tajemník.²⁸

Souhlas s vyřízením věci pomocí podmíněného zastavení trestního stíhání je potřeba odlišit od doznání obviněného ke spáchanému trestnému činu. Souhlas může být učiněn společně s doznáním v rámci jednoho procesního úkonu, např. ve výpovědi, nicméně se jedná o dvě odlišné podmínky, které se nemohou navzájem nahradit. Pokud se obviněný ke spáchání trestného činu doznal, neznamená to, že také souhlasí s ukončením věci podmíněným zastavením trestního stíhání.²⁹

Podmínka souhlasu poškozeného s vyřízením věci odklonem od klasického trestního řízení před soudem je projevem práva na spravedlivý proces. Právo na spravedlivý proces zakotvuje především čl. 6 Úmluvy o ochraně základních práv a lidských svobod, dle kterého má každý právo na to, aby jeho záležitost byla projednána nezávislým a nestranným soudem. Udělením souhlasu se totiž obviněný dobrovolně vzdává tohoto práva projednání věci před soudem. Trestní řád sice výslovně neřeší otázku, zda je možné takto již dříve udělený souhlas obviněného vzít zpět, ale s ohledem na základní právo obviněného, tedy právo na spravedlivý proces, mu toto musí být umožněno, aby tak zpětvzetím souhlasu mohl dosáhnout standardního průběhu trestního řízení před nezávislým a nestranným soudem. Zpětvzetí souhlasu s podmíněným zastavením trestního stíhání by totiž znamenalo nesplnění jedné z podmínek pro aplikaci podmíněného zastavení, a proto by se muselo pokračovat v trestním stíhání.³⁰ Přikláním se i k názoru Sotoláře, že analogicky by se tak k rozřešení této situace mohlo použít § 163 odst. 2

²⁷ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 56.

²⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3480.

²⁹ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 57.

³⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 65.

TrŘ, která říká: „*Souhlas s trestním stíháním může poškozený výslovným prohlášením vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě.*“

Na rozdíl od institutu narovnání zákon u podmíněného zastavení trestního stíhání jako jednu z podmínek jeho uplatnění nevyžaduje kromě souhlasu obviněného také souhlas poškozeného s vyřízením věci takovým způsobem. Negativní postoj poškozeného tedy nemusí být překážkou pro takový postup, pokud jsou pro podmíněné zastavení trestního stíhání splněny ostatní potřebné předpoklady.

2.2.3. Doznání obviněného

V § 307 odst. 1 písm. a) trestní řád výslovně požaduje, aby se obviněný doznal k činu, který spáchal. Co se týče obsahu takového doznání, je nutné, aby se vztahovalo na celý skutek, tedy na všechny skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky spáchaného činu, tedy i zavinění ve formě úmyslu či nedbalosti a protiprávnost. Nicméně postačí, když obviněný dozná skutečnosti opravňující závěr o tom, že se přečinu dopustil, nemusí výslovně uvádět, že je vinen určitým přečinem, protože úprava podmíněného zastavení trestního stíhání nevyžaduje tzv. prohlášení viny.³¹

Doznání obviněného musí být opatřeno řádným způsobem, a to tak, že bude obsaženo v jeho výpovědi dle § 90 a násl. trestního řádu, a tedy učiněno v rámci jeho výslechu a v souladu se všemi procesními předpisy, aby ho bylo možné v řízení před soudem použít jako důkaz. Nestačí doznání obsažené v žádosti obviněného o podmíněné zastavení trestního stíhání nebo v úředním záznamu, který sepíše policejní orgán nebo vyšetřovatel ani osobní prohlášení obviněného před soudem, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Tento způsob učinění doznání je u tohoto typu odklonu nedostatečný.³²

Judikatura³³ připouští možnost doznání obviněného i v případech, kdy došlo k zavinění z nevědomé nedbalosti. V takové situaci lze za doznání považovat i výpověď, ve které obviněný neuvádí některé podstatné okolnosti významné pro posouzení trestnosti činu, protože je nepostřehl právě kvůli své nepozornosti, v níž je spatřována nedbalost. Zároveň však obviněný musí připustit, že tyto okolnosti nastaly, a nevznášet žádné výhrady vůči své trestní odpovědnosti.

K doznání nesmí být obviněný žádným způsobem donucován. Bylo by nevhodné, aby se obviněný, který je přesvědčen o své nevině, doznal jen kvůli tomu, že dostal příslib použití podmíněného zastavení trestního stíhání. Opakované informování obviněného o možnosti takového odklonu od běžného trestního řízení a přesvědčování ho o vhodnosti jeho využití, které

³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3480.

³² VANTUCH, Pavel. Podmíněné zastavení trestního stíhání a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1997, č. 8, s. 394.

³³ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. 4 To 383/2005.

by přicházelo od orgánů činných v trestním řízení, by již mohlo být hodnoceno jako nepřímé donucování k doznání.³⁴ Dalším případem pochybné věrohodnosti doznání je situace, kdy by se obviněný, který celou dobu svou vinu popíral, při pozdějším pokračování v jeho trestním stíhání doznal k činu jen kvůli možnosti podmíněného zastavení. Probíhající trestní řízení spojené s rizikem odsouzení by pro něj totiž představovalo větší újmu než doznání spojené s podmíněným zastavením trestního stíhání a náhradou škody, a proto lze pochybovat o dobrovolnosti takového doznání.³⁵

Doznání obviněného musí být podporováno dalšími důkazy, nicméně platí i zde vyhledávací zásada stanovená v § 2 odst. 5, a doznání obviněného tak nezabavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu a zjistit skutkový stav tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti, v takovém rozsahu, aby postačovalo pro rozhodnutí.³⁶

2.2.4. Náhrada škody

Trestní řád ukládá v § 307 odst. 1 písm. b) obviněnému jako jednu z podmínek aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání povinnost nahradit škodu, pokud byla přčinem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřít dohodu, popř. učinit jiná potřebná opatření k její náhradě. Obviněný má tedy tři možnosti, jak může vzniklou škodu nahradit, a výběr jedné z nich záleží pouze na něm, ačkoliv by měl vybrat tu, která bude pro poškozeného nejvýhodnější a zároveň v možnostech a schopnostech obviněného.

Vzhledem k tomu, že ustanovení týkající se odklonů v trestním řízení, ať už se jedná o podmíněné zastavení trestního stíhání či narovnání, nevymezují osobu poškozeného, uplatní se zde § 43 TrŘ, který za poškozeného považuje toho, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma. I pro rozhodování o nárocích poškozeného a vypořádání škody u podmíněného zastavení trestního stíhání bude platit § 43 odst. 3 TrŘ, tedy že se hradí majetková škoda i nemajetková újma, ačkoliv v případě nemajetkové újmy se nejedná přímo o podmínku rozhodnutí o tomto odklonu. Jinak se pro plnění této podmínky uplatní obecná úprava náhrady škody stanovená v jiných právních předpisech, zejména v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.³⁷

³⁴ VANTUCH, Pavel. Podmíněné zastavení trestního stíhání a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1997, č. 8, s. 397.

³⁵ FASTNER, Jindřich. Ještě k podmíněnému zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 1, s. 40.

³⁶ TERYNGEL, Jiří. K některým otázkám podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9, s. 24.

³⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3482.

Obviněný svou snahou odstranit škodlivé následky, které způsobil, vyjadřuje svůj postoj k činu, který spáchal a kvůli kterému je stíhán, což má jistě výchovný účinek. Navíc tak ulehčuje i pozici poškozenému, protože ten již nemusí vyvíjet zvláštní aktivitu pro uspokojení svého nároku na náhradu škody. Bez možnosti tohoto odklonu by totiž obviněný nemohl odvrátit své odsouzení pro trestný čin a poškozený by neměl jistotu, že k náhradě škody, která mu byla způsobena, vůbec dojde.³⁸

Co se týká přímého nahrazení škody jako první možnosti obviněného, je možné ji nahradit jak v penězích, tak i uvedením v předešlý stav, což může obviněný uskutečnit například tím, že poskytne poškozenému s jeho souhlasem jinou věc namísto zničené věci, nebo zajistí její opravu. Způsob a rozsah náhrady škody se pak bude odvíjet od skutečností a okolností konkrétního případu. Při určení výše způsobené škody, která má být nahrazena, nesmí vznikat pochybnosti a orgány činné v trestním řízení musí především ověřit vyjádření a požadavky poškozeného.³⁹

Zajímavé je to, že oproti úpravě institutu narovnání je u podmíněného zastavení trestního stíhání umožněno způsob náhrady škody upravit pouhou dohodou mezi obviněným a poškozeným. Obě strany se tak můžou aktivně podílet na společném hledání řešení, které by jim vyhovovalo. Obviněný na jedné straně může poškozenému sám navrhnout určitý způsob náhrady škody a poškozený na straně druhé může takový návrh přijmout či odmítnout, ale také může sám projevit iniciativu k formě řešení dané situace. Obviněný bude motivován hlavně tím, že se při uzavření takové dohody vůbec nemusí dostat před soud jako obžalovaný. Zkušební doba, která je spojena s rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání, představuje jistou záruku pro poškozeného, že obviněný v souladu s dohodou způsobenou škodu skutečně zaplatí. Orgán schvalující tento odklon musí totiž obviněnému uložit povinnost v průběhu zkušební doby nahradit způsobenou škodu, a pokud se tak nestane, bude se pokračovat v trestním stíhání.⁴⁰ Není vyloučena ani možnost, že se obviněný s poškozeným dohodnou, že poškozený vůbec nebude požadovat náhradu škody, přestože mu byla způsobena. Poškozeného totiž nelze k požadování náhrady žádným způsobem nutit.⁴¹ Pro dohodu o náhradě škody není stanovena konkrétní forma, může být tedy uzavřena jakýmkoliv zákonem přípustným způsobem, ústně či písemně, popř. zaznamenána v protokolu sepsaném některým z orgánů činných v trestním řízení, což je určitě velmi praktické. Každopádně je třeba ji ověřit i dalšími důkazy.

³⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 66.

³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3482.

⁴⁰ VANTUCH, Pavel. Podmíněné zastavení trestního stíhání a možnosti jeho využití. *Bulletín advokacie*, 1994, č. 8, s. 18-19.

⁴¹ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 52.

Jinými potřebnými opatřeními k náhradě škody je myšleno například uložení prostředků na náhradu škody do úschovy soudu, ohlášení pojistné události pojišťovně a poskytnutí další potřebné součinnosti, nebo opatření směřující k tomu, aby za obviněného uhradil škodu jiný subjekt, například jeho zaměstnavatel.⁴² Za takové jiné opatření směřující k náhradě škody se však nepovažuje pouhý slib obviněného daný orgánům činným v trestním řízení, že nahradí škodu, kterou způsobil.⁴³

Je potřeba uvést, že na rozdíl od narovnání je možné schválit podmíněné zastavení trestního stíhání také v případech, kdy trestným činem, pro který je vedeno trestní řízení, nebyla vůbec způsobena škoda.⁴⁴ Je ovšem nutné zvážit, zda potom takové rozhodnutí lze považovat za dostačující. Dle mého názoru a s ohledem na účel institutu podmíněného zastavení trestního stíhání by bylo použití tohoto odklonu bez splnění jedné ze základních podmínek, jakou je náhrada škody, přestože nebyla způsobena, neodůvodněné, a bez sankce, jakou by náhrada škody byla, by nemělo ani žádoucí efekt a výchovný účinek.

2.2.5. Bezdůvodné obohacení

Kromě náhrady škody způsobené pachatelem trestného činu vyžaduje trestní řád v § 307 odst. 1 písm. c) také, aby obviněný vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, nebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání. Bezdůvodným obohacením rozumí občanský zákoník zejména majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něj bylo plněno, co měl po právu plnit sám. Kdo se bez spravedlivého důvodu takto na úkor jiného obohatil, musí takové obohacení vydat. Rozdíl mezi škodou a bezdůvodným obohacením v trestněprávní oblasti je to, že škoda vzniká poškozenému, zatímco bezdůvodné obohacení získává pachatel na úkor poškozeného. Při určení, zda byla podmínka vydání bezdůvodného obohacení splněna, se opět jako u náhrady škody použije obecná úprava stanovená v jiných právních předpisech.

Obviněný si tedy, stejně jako u náhrady škody, může vybrat ze tří alternativ řešení. Pro jejich jednotlivé použití se uplatní stejné podmínky jako u náhrady škody, včetně možnosti pouhého uzavření dohody o vydání bezdůvodného obohacení mezi obviněným a poškozeným.

⁴² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 67.

⁴³ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 6. 1996, sp. zn. 4 To 424/96.

⁴⁴ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 1. 1996, sp. zn. 3 To 21/96.

2.2.6. Povaha a závažnost činu, okolnosti jeho spáchání a poměry obviněného

Jak jsem již uvedla výše, postup podle § 307 odst. 2 TrŘ musí být odůvodněn povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi spáchání přečinu anebo poměry obviněného. Povaha a závažnost činu jsou dle § 39 odst. 2 TrZ určovány především významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou obviněného, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem a cílem.

Okolnosti spáchání přečinu se nevztahují přímo k osobě obviněného jako pachatele trestného činu. Jsou to okolnosti nejružnějšího druhu charakterizující přečin, které se týkají místa a času spáchání přečinu, různých vlivů, jež působily na obviněného při páchaní přečinu, prostředí, ve kterém k přečinu došlo, či průvodních okolností, za nichž ke spáchání přečinu došlo.⁴⁵

Poměry obviněného se rozumí především osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry obviněného, které však nesouvisí přímo se spácháním činu, nicméně budou mít vliv na rozhodování soudu nebo státního zástupce o schválení podmíněného zastavení trestního stíhání. Může to být zdravotní stav obviněného nebo jeho rodiny, bytové poměry obviněného, jeho zaměstnání, společenské postavení či celková majetková situace. U dopravních trestných činů bude mít význam také dosavadní plnění povinností obviněného jako řidiče motorových vozidel. Důležité je chování obviněného před spácháním činu, ale i po něm.⁴⁶

2.2.7. Zdržení se určité činnosti

Tato podmínka stanovená pro aplikaci druhého odstavce § 307 TrŘ požaduje na obviněném, aby se během zkušební doby zdržel určité činnosti, v souvislosti se kterou se dopustil přečinu. Nezbytná je právě souvislost spáchání přečinu s touto činností, která musí být přímá, bezprostřední, avšak předmětná činnost nemusí být znakem objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu. Přímá souvislost spočívá především v tom, že má věcný, místní a časový vztah ke spáchanému přečinu. Přečin bude zpravidla spáchán přímo při výkonu určité činnosti, ale postačí, jestliže tato činnost poskytla obviněnému příležitost ke spáchání přečinu nebo pokud alespoň usnadnila spáchání přečinu.⁴⁷ Například zneužívá-li obviněný svého řídicího oprávnění a řízení motorového vozidla k páchaní trestné činnosti proti cizímu majetku, kterou si takovým způsobem usnadňuje, bude nejspíš účinné, aby se řízení motorových vozidel zdržel. Naproti tomu však nebude stačit jen náhodná souvislost mezi činností a spácháním trestného činu.⁴⁸

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3487-3489.

⁴⁶ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 40.

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3490.

⁴⁸ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 1. 1996, sp. zn. 3 To 952/95.

Obviněný se může zdržet pouze činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis. Jiný druh činnosti při aplikaci § 307 odst. 2 TrŘ nepřichází v úvahu, přestože by mohla mít vliv na spáchání přečinu, protože by tak docházelo k nahrazování přiměřených omezení a povinností podle § 307 odst. 6 TrŘ. Nelze se tedy zdržet například návštěvy restauračních zařízení, nadměrného používání alkoholických nápojů, nakupování v samoobslužných prodejnách apod. Zdržení se takových činností lze uložit právě pouze v rámci přiměřených povinností a přiměřených omezení dle § 307 odstavec 6 TrŘ. Obviněný se může zdržet ve smyslu § 307 odst. 2 TrŘ několika kategorií činností, kterými jsou:

- a) výkon zaměstnání,
- b) výkon povolání,
- c) výkon funkce,
- d) výkon činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení,
- e) výkon činnosti upravené zvláštním předpisem.⁴⁹

Nelze si nevšimnout, že oproti § 307 odst. 1 TrŘ, který stanovuje délku zkušební doby v rozmezí šesti měsíců až dvou let, stanovuje odst. 2 možnost delšího trvání zkušební doby, a to až na dobu pěti let. Zdržení se určité činnosti by mělo trvat po celou stanovenou zkušební dobu. Ovšem není možné vyloučit, že se obviněný zaváže ke zdržení se určité činnosti na kratší než stanovenou zkušební dobu. Délku zkušební doby je tedy v tomto případě nutné určit vzhledem k potřebnému trvání zdržení se činnosti, v souvislosti se kterou se obviněný dopustil přečinu.⁵⁰ Domnívám se, že delší zkušební doba zde má vyjádřit vyšší závažnost spáchaného přečinu, pro který se stíhání podmíněně zastavuje, a má tedy umožnit stanovení přísnějšího opatření pro nápravu pachatele.

2.2.8. Složení peněžité částky na pomoc obětem trestné činnosti

Druhou alternativou stanovenou v § 307 odst. 2 TrŘ je složení peněžité částky určené státu na pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu obviněným na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství. Toto kritérium pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání se v podstatě shoduje s ustanovením § 309 odst. 1 písm. d) TrŘ, tedy podmínkou určenou pro uplatnění institutu narovnání. Výše této peněžité částky nesmí být zřejmě nepřiměřená závažnosti spáchaného přečinu. Zvláštním právním předpisem upravujícím pomoc obětem trestné činnosti rozumí trestní řád od 1. 8. 2013 zákon

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3491.

⁵⁰ Tamtéž.

č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který stanoví další podmínky pro nakládání se složenou peněžitou částkou.

2.2.9. Dostatečnost řešení

V § 307 TrŘ je shodně v odst. 1 i v odst. 2 požadováno, aby vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu bylo možné rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání považovat za dostačující. Splnění této podmínky je potřeba vždy posoudit individuálně dle konkrétního případu. Jde vlastně o jiné vyjádření kritérií rozhodujících pro určení povahy a závažnosti činu dle § 39 odst. 2 TrZ.

Při hodnocení osoby obviněného se musí hodnotit negativní i pozitivní stránky osoby pachatele, jak vyplývají z jeho chování ve společnosti. Je třeba vzít v úvahu i to, jestli se jedná o mladistvého, recidivistu či obviněného se zmenšenou přičetností. Dostačující bude rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání v případě, že pachatel dosud vedl řádný život. Okolnosti případu jsou pak ty skutečnosti, které charakterizují spáchaný trestný čin, jeho společenskou závažnost a jeho vliv na ostatní členy společnosti. Bude to zejména způsob provedení trestného činu, míra zavinění pachatele, jeho pohnutka, prostředí a situace, za které ke spáchání činu došlo. Tyto kritéria se musí hodnotit v souvislosti se všemi ostatními okolnostmi charakterizujícími skutek a osobu obviněného, komplexně.⁵¹

2.3. Řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání

Podstatou podmíněného zastavení trestního stíhání je jeho dočasnost, což znamená, že vyhoví-li obviněný stanoveným podmínkám po zkušební dobu, bude jeho trestní stíhání zastaveno definitivně. Řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání je v podstatě dvoufázové: nejdříve se rozhodne o vlastním podmíněném zastavení podle § 307 TrŘ a potom, po uplynutí zkušební doby, se dalším rozhodnutím dle § 308 TrŘ zastavení stíhání buď potvrdí, nebo se v něm bude pokračovat. Tento způsob vyřízení věci může navrhnout kterákoliv stran trestního řízení nebo jiná osoba, anebo může soud či státní zástupce rozhodovat z vlastního podnětu.⁵²

2.3.1. Způsob rozhodování

Rozhodnutí o schválení podmíněného zastavení trestního stíhání činí soud a v přípravném řízení státní zástupce. Vzhledem k tomu, že zákon výslovně nestanovuje, ve které fázi řízení má být rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání vydáno, může státní

⁵¹ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 842.

⁵² SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 39.

zástupce zastavit trestní stíhání kdykoliv od jeho zahájení do podání obžaloby, jakmile je spolehlivě objasněno splnění všech zákonných podmínek.⁵³ Rozhodování státního zástupce již v přípravném řízení tak demonstruje snahu o rychlejší vyřízení jednodušších případů.

V řízení před soudem pak vzhledem k okruhu trestných činů, na které se možnost použití podmíněného zastavení trestního stíhání vztahuje, bude rozhodovat dle § 314a TrŘ zpravidla samosoudce. Může tedy trestní stíhání zastavit po přezkoumání obžaloby, v rámci hlavního líčení i mimo něj. Donedávna bylo sporné, zda může o tomto odklonu rozhodnout soud druhého stupně, resp. soud odvolací, protože rozhodnutí takového soudu by nemohlo být napadeno žádným řádným opravným prostředkem, konkrétně tedy stížností, kterou § 307 TrŘ proti rozhodnutí o podmíněném zastavení připouští.⁵⁴ Nicméně s účinností od 1. 9. 2012 byla zavedena možnost rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání i pro soud druhého stupně v rámci řízení o odvolání dle § 257 odst. 1 písm. d) TrŘ.

Tento způsob řešení věci je fakultativní, jelikož orgán činný v trestním řízení o něm může rozhodnout podle svého uvážení a nemusí mu vyhovět. Na vyřízení věci touto cestou odklonu od klasického trestního řízení neexistuje právní nárok. Soud či státní zástupce se tak nemusí vůbec zabývat splněním podmínek pro jeho aplikaci, ačkoliv by k němu měl přihlídnout.⁵⁵

2.3.2. Náležitosti rozhodnutí

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se vždy vydává ve formě usnesení, a to jak v případě, že rozhoduje soud, tak i tehdy, když o něm rozhoduje státní zástupce. Takové usnesení musí kromě obecných náležitostí stanovených v § 134 TrŘ obsahovat také popis skutku, pro který se trestní stíhání vede, a jeho právní kvalifikaci.

Pokud soud nebo státní zástupce rozhodne o schválení podmíněného zastavení trestního stíhání, stanoví v něm zkušební dobu na 6 měsíců až 2 roky, pokud postupuje dle § 307 odst. 1 TrŘ, anebo až na pět let, pokud trestní stíhání podmíněně zastavuje dle § 307 odst. 2 TrŘ. V odstavci prvním je stanovena délka zkušební doby poměrně krátká, protože je vhodné, aby od spáchání přečinu neuplynulo příliš mnoho času a nedošlo tak k oslabení síly důkazů a znemožnění řádného objasnění skutkového stavu.⁵⁶ To se však příliš neprojevilo v nové úpravě odstavce druhého, kde se zkušební doba jeví celkem dlouhá, a navíc zde ani není uvedena spodní hranice, takže by se mohlo stát, že zkušební doba bude uložena velmi krátká a nebude tak vyhovovat svému účelu. Tento problém bude pravděpodobně nutné vyřešit až v praxi na základě

⁵³ VANTUCH, Pavel. Podmíněné zastavení trestního stíhání a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1997, č. 8, s. 400.

⁵⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 74.

⁵⁵ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 38.

⁵⁶ KOTULAN, Petr a kol. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 22.

soudních rozhodnutí.⁵⁷ Zkušební doba potom začíná běžet od právní moci rozhodnutí státního zástupce nebo soudu o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Pokud obviněný neuhradil poškozenému škodu, která byla způsobena přečinem, nebo mu nevydal bezdůvodné obohacení, které vzniklo, ještě před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání, a zároveň uzavřel s poškozeným o způsobu nahrazení škody nebo o vydání bezdůvodného obohacení dohodu, stává se na základě § 307 odst. 4 TrŘ obligatorní náležitostí rozhodnutí i uložení povinnosti obviněnému, aby v průběhu zkušební doby škodu nahradil nebo v této době bezdůvodné obohacení vydal.

Rozhodnutím lze fakultativně zpřísnit obviněnému průběh zkušební doby tím, že mu soud či státní zástupce uloží přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život. Těmi může být zákaz určitého chování, ale i příkaz k pozitivnímu konání, například zákaz požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek, řádné plnění vyživovací povinnosti, podrobení se léčení apod. Omezení musí být přiměřené trestnému činu, pro který je obviněný stíhán. Přiměřeným omezením však v tomto případě nelze chápat např. zákaz určité činnosti, neboť to by představovalo nepřípustné nahrazení trestu. Pokud je třeba obviněnému takovou činnost zakázat, musí být využito nového ustanovení § 307 odst. 2 písm. a) TrŘ, nebo podmíněné zastavení trestního stíhání neschválit a pokračovat tak v trestním řízení.⁵⁸

V případě, že se soud či státní zástupce uchýlí k postupu dle § 307 odst. 2 TrŘ, musí být součástí rozhodnutí také určení výše peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti nebo určení činnosti, které se obviněný během zkušební doby zavazuje zdržet. V souvislosti s peněžitou částkou určenou na pomoc obětem trestné činnosti je potřeba, aby soud či státní zástupce v rozhodnutí uvedl přesnou výši této částky, a to konkrétním číslem. To platí i v situaci, kdy obviněný peněžitou částkou určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti složil na účet soudu nebo státního zastupitelství již před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání.⁵⁹ Ještě jedno specifikum se vztahuje k užití § 307 odst. 2 TrŘ, a to, že pokud se obviněný zaváže zdržet se během zkušební doby řízení motorových vozidel, musí být poučen o povinnosti odevzdat řidičský průkaz a o tom, že právní mocí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání pozbude řidičské oprávnění. Reaguje se tak na časté podmíněné zastavování trestního stíhání ohledně přečinů v oblasti dopravních nehod.

Náležitosti, které jsem v předchozích odstavcích uváděla, jsou součástí výrokové části rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání. V odůvodnění usnesení by pak měl soud

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3493.

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013, s. 756.

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 739.

či státní zástupce uvést, z jakého skutkového stavu při svém rozhodování vycházel a jakými důkazy a právními úvahami se při právním posuzování případu řídil. Dále je třeba vysvětlit, že byly splněny všechny podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání, a že lze považovat takové rozhodnutí za dostačující vzhledem k osobě pachatele, jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu. Soud či státní zástupce by měl zdůvodnit délku zkušební doby, kterou stanovil, a také zda byla uložena přiměřená omezení nebo povinnosti k vedení řádného života obviněného během zkušební doby. Poslední částí rozhodnutí pak je poučení o oprávněném prostředku, kdo je oprávněn jej podat, v jaké lhůtě, u kterého orgánu a kdo o něm rozhodne a zda má odkladný účinek.⁶⁰

2.3.3. Osvědčení se ve zkušební době

Jak jsem již uvedla výše, řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání se dá rozdělit do dvou fází. Tu první charakterizuje rozhodnutí o samotném podmíněném zastavení a stanovení zkušební doby, které je jen mezitímní, dočasné. Druhou fází popisuje § 308 odst. 1 TrŘ takto: „*Jestliže obviněný v průběhu zkušební doby vedl řádný život, splnil povinnost nabrát způsobenou škodu, vydat bezdůvodné obohacení nebo jinou povinnost, ke jejímuž splnění se zavázal, a vybověl i dalším uloženým omezením, rozhodne soud a v přípravném řízení státní zástupce, že se osvědčil. Jinak rozhodne, a to případně i během zkušební doby, že se neosvědčil a že se v trestním stíhání pokračuje.*“ Předpokladem osvědčení se obviněného ve zkušební době je splnění všech stanovených podmínek. Jak z uvedeného znění také vyplývá, rozhoduje o osvědčení po uplynutí zkušební doby i o pokračování trestního stíhání ten orgán, který trestní stíhání podmíněně zastavil, tedy příslušný soud či státní zástupce. Výjimkou je situace, kdy o podmíněném zastavení rozhodl soud druhého stupně v řízení o odvolání, protože tehdy k rozhodnutí o osvědčení ve zkušební době bude příslušný soud prvního stupně. Kontrolu obviněného při dodržování režimu zkušební doby může provádět samotný soud či státní zástupce, anebo může touto činností pověřit probačního úředníka, který mu bude o obviněném pravidelně podávat zprávy. Analogicky se tak použije ustanovení § 329 TrŘ.⁶¹

Pokud dojde k tomu, že do jednoho roku od uplynutí zkušební doby nebude učiněno rozhodnutí o tom, zda se obviněný osvědčil, aniž na tom měl obviněný vinu, má se za to, že se osvědčil.⁶² Jde o tzv. zákonnou fikci, jejíž účinky nastávají přímo ze zákona uplynutím doby a není třeba o tom vydávat zvláštní rozhodnutí.

⁶⁰ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, str. 4.

⁶¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 72.

⁶² § 308 odst. 2 TrŘ

Trestní řád v § 308 odst. 1 připouští možnost, že soud či státní zástupce může výjimečně vzhledem k okolnostem případu a osobě obviněného ponechat podmíněné zastavení trestního stíhání v platnosti a prodloužit zkušební dobu až o jeden rok, její délka však nesmí překročit pět let. Vzhledem k tomu, že zákon používá v tomto ustanovení slovo „výjimečně“, docházím k závěru, že by se tomuto postupu nemělo přistupovat příliš často, ale spíše by se mělo aplikovat pokračování v trestním stíhání. Za účel tohoto ustanovení lze považovat možnost zvláštního přístupu k různým, specifickým případům, což je jistě pozitivní.

Rozhodnutí o tom, že se obviněný ve zkušební době osvědčil, lze vydat až po uplynutí celé zkušební doby, na rozdíl od rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání, které může být učiněno kdykoliv v průběhu zkušební doby, avšak nejpozději do jednoho roku od jejího uplynutí. Kterýmkoliv z těchto rozhodnutí nedochází ke zrušení předchozího usnesení, jímž bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno. Nabytím právní moci rozhodnutí o osvědčení nebo marným uplynutím jednorocní lhůty nastávají ze zákona účinky definitivního zastavení trestního stíhání a vzniká tak překážka věci rozsouzené, což znamená, že pokračovat v trestním stíhání pro týž skutek lze jen při zrušení tohoto rozhodnutí pomocí mimořádných opravných prostředků.⁶³

Evidenci osob, jejichž trestní stíhání bylo pravomocným rozhodnutím soudu nebo státního zástupce podmíněně zastaveno, vede pro potřebu trestního řízení Rejstřík trestů dle § 7 zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů.

2.3.4. Opravné prostředky

Opravné prostředky obecně dělíme na řádné, které směřují proti nepravomocným rozhodnutím, a mimořádné, které se užívají proti rozhodnutím pravomocným. Řádným opravným prostředkem, který se dá v případě podmíněného zastavení trestního stíhání využít, je stížnost, která má odkladný účinek. Oprávnění podat stížnost se týká jak usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 TrŘ, tak je možné podat stížnost proti usnesení o osvědčení nebo neosvědčení se ve zkušební době a proti usnesení o ponechání podmíněného zastavení v platnosti podle § 308 TrŘ. Ve všech případech může stížnost podat obviněný i poškozený a pro případ, že by v dané věci rozhodoval soud, má právo podat stížnost i státní zástupce. Stížnost a řízení o ní upravuje trestní řád v § 141 a násl. a charakterizuje ji jako opravný prostředek proti usnesení. Dle této úpravy se stížnost podává u orgánu, proti jehož usnesení směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení. Právo podat stížnost v případě podmíněného zastavení trestního stíhání znamená možnost obou stran domoci se konání řádného procesu.

⁶³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3503-3504.

Proti pravomocným rozhodnutím týkajícím se podmíněného zastavení trestního stíhání jsou přípustné i mimořádné opravné prostředky. Mluvím o rozhodnutích v množném čísle, protože v řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání se jich, jak jsem již několikrát zmínila, vydává několik. Usnesení o osvědčení nebo marné uplynutí jednorochní lhůty podle § 308 odst. 2 TrŘ je konečným řešením věci a vytváří tak, po nabytí právní moci, překážku věci rozsouzené, takže trestní stíhání obviněného pro tentýž skutek by bylo možné jen po zrušení takového rozhodnutí. Mimořádné opravné prostředky jsou průlomem do právní moci rozhodnutí, který právě umožňuje za určitých podmínek dosáhnout zrušení pravomocného a vykonatelného rozhodnutí a jeho změnu. V trestním řízení se uplatňují tři takové mimořádné opravné prostředky, a to dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení. O všech třech rozhoduje zásadně soud, i když napadené rozhodnutí vydal jiný orgán činný v trestním řízení.

Dovolání je upraveno v § 265a - § 265s TrŘ a směřuje jen k nápravě právních vad a procesních vad řízení, které stanoví zákon. Lze jím napadnout jen taxativně vymezená pravomocná rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští, a může ho podat pouze nejvyšší státní zástupce a obviněný prostřednictvím obhájce, a to jen z taxativně vymezených důvodů. Napadnout lze dle § 265b odst. 1 písm. f) rozhodnutí o definitivním zastavení trestního stíhání a nyní i samotné rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, pokud nebyly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Dovolání se podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému směřuje a rozhoduje o něm vždy Nejvyšší soud.

Stížnost pro porušení zákona se uplatní proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, kterým byl porušen zákon, anebo slouží k nápravě vadného postupu řízení. Může ji podat jen ministr spravedlnosti a rozhoduje o ní vždy Nejvyšší soud. Celý postup je stanoven v § 266 - § 267 TrŘ.

Posledním opravným prostředkem, který je možné proti pravomocnému usnesení o zastavení trestního stíhání a o podmíněném zastavení trestního stíhání použít, je obnova řízení, o čemž se výslovně zmiňuje § 277 trestního řádu. Obnova řízení může být u usnesení o zastavení a podmíněném zastavení trestního stíhání povolena v těch případech, vyjdou-li najevo až po právní moci rozhodnutí skutečnosti soudu dříve neznámé a spočívají v nových skutečnostech nebo nových důkazech a dalších zákonem stanovených nových okolnostech. Takové nové skutečnosti či důkazy musí samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi dříve známými vést k závěru, že zde nebyly důvody pro rozhodnutí o zastavení nebo podmíněném zastavení trestního stíhání a že je potřeba v řízení pokračovat.

2.4. Podmíněné zastavení trestního stíhání de lege ferenda

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání je v praxi využíván celkem často. Přesto by se dala v jeho podmínkách udělat změna. Jednou z podmínek uplatnění podmíněného zastavení trestního stíhání je doznání obviněného. To může být pro mnohé obviněné překážka, pro kterou nebude možné podmíněné zastavení použít. Obvinění mohou mít obavu z toho, že samotné doznání může být vždy následně použito proti nim, nebo je pro ně nepřijatelné se doznat k něčemu, co celou dobu popírali. Neexistence takového doznání bývá často jedinou překážkou využití podmíněného zastavení trestního stíhání.⁶⁴ Proto by bylo vhodné stanovit pro tento druh odklonu stejné kritérium, které vyžaduje § 309 TrŘ pro aplikaci institutu narovnání, a to „pouhé“ prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, které nemůže být proti obviněnému použito jako důkaz o jeho vině v dalším řízení.

Další možnou změnou pro institut podmíněného zastavení trestního stíhání by dle některých autorů⁶⁵ mohlo být prohlášení obviněného, že bezúplatně provede v průběhu stanovené lhůty obecně prospěšné práce. Trestní řád totiž prozatím s tímto druhem odklonu nepočítá, avšak mohl by být mnohem účinnější než například zaplacení peněžité částky na obecně prospěšné účely, které se jeví výhodné hlavně pro majetnější obviněné.

Věcný záměr rekonstrukce trestního řádu⁶⁶ ponechá institut podmíněného zastavení trestního stíhání v podstatě ve stejném znění, nadto však počítá se zavedením nového typu odklonu, a to podmíněného zastavení trestního řízení s dohledem probačního úředníka. Tento nový druh odklonu vznikne spojením podmíněného zastavení trestního stíhání, kdy však dojde k prodloužení horní hranice zkušební doby na tři roky, a dohledu probačního úředníka, který se bude vykonávat tak jako v jiných případech dohledu dle trestního zákoníku. Dohled je upraven v § 49 a násl. TrZ, a rozumí se jím pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby, spolupráce ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli. Účelem dohledu je pak sledování a kontrola chování pachatele, odborné vedení a pomoc pachateli, aby v budoucnu neopakoval trestnou činnost a vedl řádný život. Stanovením dohledu nad pachatelem trestného činu mu vznikají určité povinnosti, kterými jsou zejména spolupráce s probačním úředníkem, povinnost dostavit se k němu v určitých lhůtách či informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání a jiných důležitých skutečnostech. Tento druh odklonu tedy dle mého názoru bude preferován pro pachatele, které je nutné

⁶⁴ VANTUCH, Pavel. Podmíněné zastavení trestního stíhání a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1997, č. 8, s. 395-396.

⁶⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 161.

⁶⁶ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním [online]. [cit. 3.3.2014]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&co=23&k=4980&d=281604>>.

intenzivněji sledovat a usměrňovat jejich chování v průběhu zkušební doby, a pro které by vyřízení věci podmíněným zastavením trestního stíhání bez dohledu nebylo dostačující.

3. Narovnání

3.1. Charakteristika institutu

Institut narovnání se stal součástí českého trestního řízení díky novele trestního řádu, zákonu č. 152/1995 Sb., která se stala účinnou dnem 1. 9. 1995. K zavedení narovnání do trestního řádu došlo v souladu s Doporučením Rady Evropy č. 18 ze dne 17. 9. 1987 o zjednodušení trestního řízení. Důvodem zavedení tohoto institutu byl hlavně nárůst kriminality v devadesátých letech minulého století a snaha urychlit a zjednodušit trestní řízení a rozhodování trestních věcí. Jedná se o ústup od klasického trestání, depenalizaci, protože se zde upřednostňuje náhrada újmy způsobené poškozenému trestným činem před zájmem na odsouzení a potrestání obviněného.⁶⁷

Narovnání trestní řád upravuje především v § 309 – 314. Cílem tohoto institutu je uzavření dohody mezi obviněným na straně jedné a poškozeným na straně druhé, jejímž procesním důsledkem, pokud obviněný splní zákonem stanovené podmínky, je zastavení trestního stíhání. Takovou dohodu musí schválit soud nebo v přípravném řízení státní zástupce, kteří musí posoudit, zda bude vyřešení věci cestou narovnání dostačující a nebude tedy třeba ji projednávat v rámci klasického trestního řízení.

Český trestní řád zakotvuje narovnání pouze jako procesní institut, který se uplatní jen v průběhu trestního řízení, ale s hmotným právem je spojeno také, a to prostřednictvím sankcí, které jsou rozhodující pro jeho uplatnění.⁶⁸ Pokud však státní zástupce ani soud neschválí narovnání, protože ho nebudou považovat za dostačující, bude mít snaha obviněného jen malý význam, jelikož se bude považovat pouze za polehčující okolnost.⁶⁹

Vzhledem k tomu, že velmi důležitou zásadou trestního procesu je zásada legality, což znamená, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví, a výjimky z ní jsou možné jen na základě zákona nebo mezinárodní smlouvy, kterou je

⁶⁷ NEZKUSIL, Jiří. Narovnání jako forma odklonu. *Právník*, 2007, č. 10, s. 1096.

⁶⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, ČÍŽKOVÁ, Johana. Několik poznámek k otázce narovnání jako zvláštního způsobu řízení, ratio legis a vztah k předpisům práva občanského. *Trestní právo*, 1998, č. 6, s. 11.

⁶⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 88.

Česká republika vázána, můžeme narovnání za takovou výjimku předpokládanou zákonem označit.⁷⁰

U narovnání je preferováno, aby pachatel sám řádně odčinil všechny škodlivé následky, které poškozenému trestným činem způsobil. Dále vzniká pachateli povinnost k dalšímu majetkovému plnění nad rámec způsobené škody, které je určeno na obecně prospěšné účely.⁷¹ Zdůrazňuje se aktivita pachatele, ale i poškozeného, protože oba musí projevit snahu o vyřešení jejich konfliktu založeného trestným činem a narovnání jejich vzájemných vztahů. Velký význam se narovnání přikládá i z hlediska trestní prevence, jelikož pachatel si svou aktivní snahou napravit újmu způsobenou poškozenému trestným činem, který spáchal, lépe uvědomí všechny nepříznivé důsledky a závažnost svého chování a napříště se mu vyhne.

Narovnání tedy nespočívá jen v náhradě majetkové škody nebo vydání bezdůvodného obohacení, ale hlavně v dosažení urovnání a vypořádání vzájemných vztahů mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí, a to formou dohody. Z toho můžeme dovodit, že se jedná o mediační institut, protože základním předpokladem pro rozhodnutí o narovnání bude většinou právě mimosoudní zprostředkování urovnání sporu v podobě mediace.⁷²

Použití institutu narovnání je na místě zejména tam, kde je vedle veřejného zájmu trestným činem výrazněji dotčena i soukromá sféra. Stát v takovém případě, kdy má trestný čin podobu konfliktu mezi obviněným a poškozeným, nemá výrazný zájem na trestním postihu pachatele.⁷³ Při uplatnění narovnání jsou lépe chráněna práva obětí trestných činů, jelikož dochází k rychlejšímu dosažení náležitého odškodnění. Jedná se o rychle proveditelný a finančně nenáročný způsob řešení věci.⁷⁴ Narovnání však nemusí vždy nutně znamenat jednodušší postup, jelikož mu předchází někdy dlouhé a komplikované jednání o dohodě obviněného s poškozeným o úhradě vzniklé škody.

Rozhodování o narovnání se může dít jak v řízení před soudem, tak v přípravném řízení. Dříve mohl o schválení narovnání rozhodnout pouze soud. Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. bylo zavedeno oprávnění rozhodovat o schválení narovnání v rámci přípravného řízení i pro státního zástupce, aby došlo k urychlení vyřizování některých skutkově jednodušších trestních věcí a ke snížení počtu rozhodnutí soudů prvního stupně.⁷⁵ Po další

⁷⁰ MATULA, Vlastimil. Několik poznámek k aplikaci institutu narovnání v trestním řízení. *Trestní právo*, 1999, č. 3, s. 17.

⁷¹ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 848.

⁷² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 76.

⁷³ VANTUCH, Pavel. Narovnání v trestním řízení a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1998, č. 8, s. 393.

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3512.

⁷⁵ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013, s. 1053.

novele provedené zákonem č. 283/2004 Sb. je možno o narovnání rozhodovat i v tzv. zkráceném přípravném řízení s tím, že i pro takové odložení věci se přiměřeně použijí ustanovení § 309 – 314 TrŘ, která upravují narovnání v rámci trestního stíhání.

Co se týče praktického využívání tohoto typu odklonu od klasického průběhu řízení, dochází k jeho použití vzhledem k nutnému souhlasu poškozeného jen v minimálním počtu případů. Domnívám se, že je to zapříčiněno poměrně přísnými podmínkami narovnání, a to hlavně získáním souhlasu poškozeného a složením peněžité částky na pomoc obětem trestné činnosti, které nahrává majetnějším obviněným.

3.2. Zákonné podmínky pro aplikaci narovnání

K tomu, aby soud nebo v přípravném řízení státní zástupce mohl rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání, musí být dle § 309 trestního řádu současně splněno několik předpokladů:

1. obviněný je stíhán pro přečin,
2. ke schválení narovnání může dojít jen se souhlasem obviněného i poškozeného,
3. obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
4. obviněný uhradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem, popř. vydá bezdůvodné obohacení získané trestným činem nebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání,
5. obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zákona č. 45/2013 Sb., a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu,
6. soud či státní zástupce považují takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem ke všem okolnostem.

3.2.1. Vymezení okruhu trestných činů

Narovnání se v současné době aplikuje, stejně jako podmíněné zastavení trestního stíhání, u kategorie přečinů, kterými trestní zákoník rozumí všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. V řízení o přečinu jsou rozhodující trestní sazby uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku bez modifikací. Nedochozí tedy například ke krácení trestní sazby u mladistvého nebo ke

zvyšování u zvláště nebezpečného recidivisty či pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.⁷⁶

3.2.2. Souhlas obviněného i poškozeného

Důležitým předpokladem pro schválení narovnání je souhlas obviněného, ale na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání je neméně významným i souhlas poškozeného. Účelem institutu narovnání je satisfakce poškozeného nejen po stránce finanční, ale i po stránce morální, jelikož by mělo dojít k urovnání narušených vztahů, které je způsobeno spácháním trestného činu obviněného. Proto můžeme narovnání označit za klasický mediační institut, kde mediace bude často součástí řízení o urovnání konfliktního stavu mezi poškozeným a obviněným, nemusí tomu tak však být vždy.⁷⁷

Souhlas obviněného a poškozeného s rozhodnutím o schválení narovnání musí být učiněn tak, aby nevzbuzoval pochybnosti. Obviněný ani poškozený nesmí být k souhlasu s tímto způsobem vyřízení věci žádným způsobem donucován. Souhlas musí být vyjádřen dobrovolně, bez nátlaku, a pokud vzniknou pochybnosti o tom, jestli obviněný nebo poškozený skutečně udělil souhlas se schválením narovnání, musí soud tyto pochybnosti odstranit ještě před vydáním rozhodnutí. Odepření souhlasu poškozeného se schválením narovnání je překážkou v postupu dle § 309 odst. 1 TrŘ, protože jeho souhlas nelze nahradit žádným jiným úkonem. Může být vyjádřen v jakékoliv formě, kterou umožňuje § 59 odst. 1 TrŘ pro podání, tj. písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, telegraficky, telefaxem či dálnopisem. Také je možné vzít dříve udělený souhlas zpět, a to výslovným prohlášením až do doby, než učiní rozhodnutí soud druhého stupně.⁷⁸

V případech, že je přečinem poškozeno více osob, musí dát souhlas všichni. Definici pojmu poškozeného najdeme v trestním řádu, konkrétně v § 43, který říká, že poškozeným je „ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil“. Pro účely narovnání nemůžeme brát v úvahu jen poškozené, kteří mají nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, ale i všechny ty, kteří byli bezprostředně poškozeni trestným činem. Žádoucí je odstranění všech konfliktů způsobených trestným činem obviněného. S ohledem na řešení konfliktu mezi poškozeným a obviněným by měli do okruhu poškozených spadat jen ti, kteří svůj nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení již uplatnili.⁷⁹

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 745.

⁷⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 82.

⁷⁸ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 93-94.

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3516.

Dle současné právní úpravy je možné, aby poškozeným byla i právnická osoba, dokonce i stát, za které dávají souhlas s narovnáním příslušné oprávněné osoby. V takovém případě ale musí soud nebo v přípravném řízení státní zástupce posoudit, do jaké míry bude splněn účel narovnání spočívající v obnově narušených vztahů. Naproti tomu však není možné, aby se institut narovnání uplatnil ve vztahu, kde vůbec nebyla způsobena majetková škoda či jiná újma, a tedy není poškozená strana, jako například u trestného činu maření úředního rozhodnutí dle § 337 TrZ nebo u tzv. drogových deliktů. Nemohlo by tady totiž dojít ke splnění dvou podmínek narovnání, a to k souhlasu poškozeného a nahrazení způsobené škody.⁸⁰ Ještě jedno omezení okruhu poškozených stanovuje § 310a TrŘ, dle kterého práva poškozeného nepřísluší tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody.

3.2.3. Prohlášení obviněného

Další podmínkou, která musí být splněna pro aplikaci narovnání je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. O takovém prohlášení a jeho obsahu nesmí být důvodné pochybnosti, musí být jednoznačné, obviněný k němu nesmí být žádným způsobem nucen, a tedy musí být učiněno ze svobodné vůle.⁸¹

Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání se zde prohlášením obviněného o spáchání skutku nerozumí doznání obviněného zachycené v protokolu o výpovědi podle § 90 a násl. TrŘ, ale postačí osobní prohlášení obviněného o jeho vině daným skutkem zachycené do protokolu o výsledku dle § 310 odst. 1 TrŘ, ve kterém nemusí popisovat všechny skutkové okolnosti spáchaného činu. Skutek, pro který je obviněný stíhán, je popsán především v usnesení o zahájení trestního stíhání, a to tak, aby nemohl být zaměněn s jiným, včetně jeho zákonného označení.⁸² V případě, že by narovnání nebylo schváleno, nedá se dle ustanovení § 314 TrŘ totiž toto prohlášení použít jako důkaz v dalším řízení, což platí i pro souhlas obviněného a poškozeného s vyřízením věci pomocí narovnání. Tato skutečnost je v souladu s čl. 6 odst. 2 Úmluvy, který říká: „Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

Prohlášení obviněného o spáchání skutku, pro který je stíhán, má význam pouze pro řízení o schválení narovnání. Bylo by v rozporu s principy trestního procesu dávat prohlášení obviněného stejný význam, jako rozhodujícímu důkazu.⁸³ Prohlášení o spáchání skutku je tak pro většinu obviněných akceptovatelné právě proto, že k němu nelze v rámci případného dalšího řízení přihlížet jako k důkazu a nemůže se tak obrátit proti nim.

⁸⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 84.

⁸¹ ROZUM, Jan a kol. *Výzkum institutu narovnání*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 62.

⁸² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3517.

⁸³ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013, s. 760.

3.2.4. Náhrada škody a vydání bezdůvodného obohacení

Základním a nezbytným kritériem pro rozhodnutí o schválení narovnání je odčinění všech škodlivých následků způsobených trestným činem. Pro splnění této podmínky umožňuje trestní řád využít celkem tři následující způsoby:

1. obviněný přímo uhradí poškozenému způsobenou škodu,
2. učiní potřebné úkony k její úhradě, nebo
3. jinak odčiní újmu způsobenou trestným činem.

Rozsah způsobené škody by měl být řádně objasněn v souladu se základními zásadami trestního řízení, zejména se zásadou vyhledávací a zásadou oficiality, protože jen tak lze zajistit náležité a úplné uspokojení poškozeného a současně chránit obviněného před nepřiměřenými požadavky poškozených.⁸⁴

Majetkovou škodou se rozumí skutečně vzniklá škoda, kterou lze vyjádřit v penězích, ale i ušlý zisk, tedy to, co poškozenému ušlo. Předmětem vypořádání může být i nemajetková újma, přestože se o ní trestní řád výslovně nezmiňuje. Při zjišťování splnění této podmínky se uplatní obecná úprava náhrady škody či nemajetkové újmy stanovená v příslušných hmotněprávních předpisech (§ 2894, 2951 a násl. zákona č. 89/2012, občanského zákoníku). Škoda musí být nahrazena v celém rozsahu a musí zahrnovat všechny bezprostředně poškozené subjekty v dané věci. Může se hradit v penězích nebo uvedením v předešlý stav.⁸⁵ Obviněný může například poskytnout jinou věc namísto poškozené nebo zničené věci, provést její opravu nebo takovou opravu zajistit. Nejčastěji se však v praxi využívá náhrada škody v penězích.⁸⁶

V úvahu přichází i možnost, aby kromě vlastní náhrady škody učinil obviněný potřebné úkony k její náhradě. Oproti institutu podmíněného zastavení trestního stíhání by u narovnání nestačilo jen uzavření dohody o úhradě škody, ale vyžaduje se vyšší míra jistoty, že poškozený bude řádně odškodněn, protože důsledkem narovnání je definitivní zastavení trestního stíhání obviněného a po právní moci rozhodnutí již není možné na obviněného účinně působit. Není ale vyloučeno vypořádat vztahy mezi obviněným a poškozeným dohodou o náhradě škody, je však namístě, aby bylo plnění takové dohody zajištěno některým z občanskoprávních zajišťovacích institutů, jako je například ručení nebo zřízení zástavního práva. I tyto potřebné úkony k náhradě škody musí zaručovat poškozenému odškodnění tak, aby po právní moci rozhodnutí o schválení

⁸⁴ ROZUM, Jan a kol. *Výzkum institutu narovnání*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 63.

⁸⁵ Dříve občanský zákoník upřednostňoval právě náhradu škody v penězích, a teprve když to bylo možné a účelné a požádal-li o to poškozený, mohlo dojít k uvedení v předešlý stav. Dnes je tomu naopak, protože od 1. 1. 2014 nový občanský zákoník preferuje nahrazení škody uvedením v předešlý stav a až v případech, že to není dobře možné, nebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3518.

narovnání a zastavení trestního stíhání nebylo ohroženo případnou neochotou obviněného plnit svůj závazek. Potřebným úkonem k náhradě škody může být například složení finanční částky, která odpovídá výši škody, do soudní úschovy, a to tehdy, když poškozený nemůže náhradu škody přijmout nebo dočasně není dosažitelný (např. je v cizině). Další příkladem je nahlášení vzniku škody jako pojistné události pojišťovně a poskytnutí další potřebné součinnosti.⁸⁷

Obviněný může využít i třetí alternativu, jinak odčinit újmu způsobenou přečinem, která je typická pro narovnání a jeho mediační charakter. Týká se případů, kdy následkem trestného činu není majetková škoda, která se dá celkem jednoduše vyčíslit v penězích, ale dochází ke způsobení újmy jiné povahy, tzv. nemajetkové újmy. Dochází k tomu zejména u přečinů, jimiž byla dotčena důstojnost, svoboda, čest či listovní tajemství. Taková újma se dá odčinit například uveřejněním omluvy, osobní pomocí poškozenému nebo jinou formou zadostiučinění.⁸⁸

Nebude-li trestným činem způsobena žádná újma a nebude tedy existovat žádná poškozená osoba, není s ohledem na účel narovnání vůbec možné tento institut využít. O tom jsem se však zmínila již v podkapitole Souhlas obviněného i poškozeného.

3.2.5. Vydání bezdůvodného obohacení

Trestní řád vyžaduje stejně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání jako jednu z podmínek narovnání i vydání získaného bezdůvodného obohacení. Bezdůvodné obohacení získává pachatel trestného činu, a to na úkor poškozeného. I při zjišťování splnění této podmínky se uplatní obecná úprava bezdůvodného obohacení stanovená v jiných právních předpisech. Stejně jako u náhrady škody by zde nestačilo pouhé uzavření dohody o vydání bezdůvodného obohacení získaného přečinem, ale je možné učinit jiná vhodná opatření k jeho vydání. Jinak se aplikují obdobná pravidla jako u náhrady škody, která jsem popsala v předchozí podkapitole.

3.2.6. Složení peněžité částky na pomoc obětem trestné činnosti

Nutnou součástí podmínek pro schválení narovnání je složení peněžité částky na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství na pomoc obětem trestné činnosti. Před novelizací trestního řádu provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. obviněný skládal na účet soudu nebo státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům, za které se považovaly obce a jiné právnické osoby se sídlem na území České republiky na financování širokého okruhu různých oblastí, například na vědu a vzdělání, kulturu, školství, ochranu zvířat, zdravotnické, sociální a humanitární účely a další. Výše uvedenou novelou došlo k zúžení adresátů těchto peněz pouze na částky určené státu na

⁸⁷ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 166.

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 747.

peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního předpisu, kterým se od 1. 8. 2013 myslí zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Negativem předchozí úpravy byla problematická specifikace obecně prospěšného účelu a také určení konkrétního adresáta peněžní částky, proto se zákonodárci uchýlili k tomu, aby celá částka složená na účet soudu nebo státního zastupitelství byla určena státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.⁸⁹

Trestní právo chrání právní statky, na jejichž zachování má společnost zájem, přičemž každým trestným činem je více či méně veřejný zájem narušen či ohrožen dle stupně jeho společenské nebezpečnosti. Narovnání je výjimkou z obecné zásady znamenající náležité zjištění všech trestných činů, stíhání a potrestání jejich pachatelů. Toto peněžité plnění určené státu na pomoc obětem trestné činnosti tedy neslouží jako trest, ale jako určitá forma reparace újmy, kterou veřejný zájem utrpěl spácháním trestného činu. Dochází tak také k naplnění účelu trestního řízení, kdy důsledky narovnání budou obdobné, jako by pachatel byl uznán vinným pro trestný čin a byl mu uložen trest.⁹⁰

Co se týče výše peněžité částky, zákon nestanovuje konkrétní vodítka, podle kterých by se posoudila její přiměřenost. Jediným hlediskem, které stanoví pro tyto případy zásadní mez v úvahu připadající částky, je doložka, že se nesmí jednat o plnění zřejmě nepřiměřené závažnosti trestného činu, musí se tedy posuzovat pro každý případ zvlášť dle konkrétních okolností. Výši složené peněžní částky určuje sám obviněný, v čemž by se měla projevit jeho upřímná lítost nad spáchaným činem, k níž by měl obviněný přistoupit v zásadě dobrovolně. Soud či státní zástupce by neměli z vlastní iniciativy částku určovat, nicméně posuzují přiměřenost a dostatečnost plnění.⁹¹

Peněžítá částka musí být určena státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tento zákon definuje peněžitou pomoc jako jednorázové poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem a poskytne se, pokud nemajetková újma, škoda na zdraví nebo škoda vzniklá v důsledku smrti způsobené trestným činem nebyla plně uhrazena.

3.2.7. Dostatečné vyřízení věci

I při splnění výše uvedených podmínek je ke schválení dohody o narovnání potřeba, aby soud nebo v přípravném řízení státní zástupce považovali způsob vyřízení věci cestou narovnání za dostačující. Dochází vlastně ke srovnání předpokládaného průběhu a výsledku klasického trestního řízení, pokud by nedošlo k odklonu, s následky zamýšleného narovnání z hlediska

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3522.

⁹⁰ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 95.

⁹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013, s. 759.

naplnění účelu trestního zákona a trestního řádu.⁹² Řešení věci cestou narovnání musí dle § 309 odst. 1 TrŘ soud či státní zástupce zvážit s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Co se týče povahy a závažnosti spáchaného trestného činu, jde vlastně o určení stupně nebezpečnosti činu pro společnost. Dle § 39 odst. 2 trestního zákoníku jsou povaha a závažnost trestného činu určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem. Soud či státní zástupce by měl navíc respektovat charakter a účel narovnání a posoudit, zda je trestný čin konfliktem mezi obviněným a poškozeným a splňuje tak předpoklad pro primární použití tohoto institutu.⁹³

Dalším měřítkem pro hodnocení dostatečnosti řešení věci narovnáním je míra dotčení veřejného zájmu, což je vlastně neurčitý právní pojem, kterým však můžeme chápat určení okruhu společenských vztahů a zájmů a intenzity zásahu do nich. Pro toto posouzení jsou důležité znaky konkrétní skutkové podstaty přečinu, protože každý trestný čin se dotýká veřejného zájmu v různé míře. Narovnání se však typicky uplatní tam, kde je veřejný zájem dotčen jen v malém rozsahu a převládá narušení soukromé sféry poškozeného.

Posledním kritériem dostatečnosti je osoba obviněného a jeho osobní a majetkové poměry. Soud či státní zástupce zde musí brát v úvahu chování obviněného před i po spáchání trestného činu, jeho psychický stav, věk, ale i jeho dosavadní způsob života. Z oblasti osobních a majetkových poměrů jde především o sociální a pracovní zařazení, finanční situaci, rodinný a zdravotní stav. Tyto údaje jsou důležité také s ohledem na výši částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, která musí být přiměřená závažnosti činu.⁹⁴

3.3. Řízení o schválení narovnání

3.3.2. Rozhodování o narovnání

Jak jsem již zmínila v předchozích kapitolách, schválit narovnání je možné již i v přípravném řízení, kde o tom rozhoduje státní zástupce, což je mu svěřeno od 1. 1. 2002. Do té doby rozhodoval o narovnání i v přípravném řízení jen soud na základě návrhu státního zástupce. V řízení před soudem potom schvaluje narovnání soud, který může takto rozhodnout po přezkoumání obžaloby (§ 314c odst. 1), v hlavním líčení (§ 233a trestního řádu) nebo mimo

⁹² VANTUCH, Pavel. Narovnání v trestním řízení a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1998, č. 8, s. 397.

⁹³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 85.

⁹⁴ MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 850 – 851.

hlavní líčení (§ 231 odst. 1, 2 trestního řádu). Rozhodnutí o narovnání může učinit i v rámci předběžného projednání obžaloby (§ 188 odst. 3 trestního řádu), ale nově dle § 257 odst. 1 písm. d) i v odvolacím řízení. Vzhledem k tomu, že schválení narovnání je možné pouze u přečinů, bude v řízení před soudem rozhodovat zpravidla samosoudce dle § 314a a násl. trestního řádu, který je příslušný pro jednání o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Ten však obžalobu předběžně neprojednává, jen ji přezkoumá také z hlediska možnosti schválení narovnání.⁹⁵ Samosoudce má dle § 314b odst. 4 stejná práva a povinnosti jako senát. Pro případ, kdy se bude jednat o nedbalostní trestný čin, který sice spadá do kategorie přečinů, stanovuje však horní hranici trestu odnětí svobody vyšší než pět let, bude k projednání narovnání příslušný senát.

Rozhodnutí o schválení narovnání je pouze fakultativní způsob řešení věci, což znamená, že neexistuje právní nárok na vyřízení případu odklonem od řádného trestního procesu. Soud se tedy nemusí splněním podmínek obligatorně zabývat a o případném podnětu obviněného či poškozeného rozhodovat. Soud však ani nemůže strany nutit k aktivnímu chování směřujícímu k vyřízení věci alternativním způsobem mimo klasické řízení. V případě, že soud narovnání neschválí, nevydává o tom negativní rozhodnutí a pokračuje v obvyklém řízení.⁹⁶

Před rozhodnutím o narovnání má soud a v přípravném řízení státní zástupce povinnost dle § 310 trestního řádu obviněného a poškozeného vyslechnout. Před tímto výsledkem musí být poučení o svých právech a o podstatě institutu narovnání. Výslech obviněného je zaměřen hlavně na jeho prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán, na způsob úhrady škody, nebo učinění potřebných úkonů k její úhradě, zda rozumí obsahu obvinění a je-li si vědom důsledků schválení narovnání. Poškozený se vyslechne zejména ohledně jeho souhlasu s uzavřeným narovnáním, jeho stanoviska k postupu obviněného, který již odčinil nebo se chystá odčinit způsobenou újmu, a zda považuje vyřízení věci za postačující. Povinnost soudu či státního zástupce vyslechnout poškozeného se bude týkat všech takto poškozených osob v případě, kdy bylo trestným činem obviněného poškozeno více osob, protože nesouhlas s narovnáním kterékoliv z nich by znamenal vyloučení takového řešení věci. Především se při výslechu ověřuje, zda dohoda mezi obviněným a poškozeným byla učiněna dobrovolně a zda obě strany se schválením narovnání souhlasí. Účelem ale není objasnění skutkového stavu jako takového, k tomu slouží jiné důkazy.⁹⁷

Rozhodnutí o schválení narovnání obsahově vlastně nahrazuje výrok o trestu. Podle § 313 TrŘ a dle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, se takové rozhodnutí eviduje v Rejstříku trestů jako skutečnost významná pro trestní řízení.

⁹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013, s. 761.

⁹⁶ ROZUM, Jan a kol. *Výzkum institutu narovnání*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s. 31.

⁹⁷ NEZKUSIL, Jiří. Narovnání jako forma odklonu. *Právník*, 2007, č. 10, s. 1105.

3.3.3. Náležitosti rozhodnutí o narovnání

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí o schválení narovnání je meritorním rozhodnutím, které se vydává ve formě usnesení a jímž je definitivně ukončeno trestní stíhání osoby obviněného se všemi procesními důsledky z toho plynoucími, stanovuje pro něj zákon v § 311 trestního řádu konkrétní náležitosti.

Výrok usnesení o schválení narovnání a zastavení trestního řízení se skládá, jak již z názvu můžeme odvodit, ze dvou dílčích výroků. V tom prvním je nutné přesně popsat skutek, kterého se narovnání týká včetně jeho právní kvalifikace, zachovat jeho totožnost a nezaměnit jej s jiným skutkem, je to totiž důležité pro určení rozsahu překážky rei iudicatae, která se schválením narovnání vytvoří. Obsahem rozhodnutí je dále výše uhrazené škody nebo škody, k jejíž úhradě byly již učiněny potřebné úkony, případně konkrétní způsob jiného odčinění újmy způsobené přečinem, ale i rozsah bezdůvodného obohacení získaného přečinem, který byl vydán nebo k jehož vydání byly provedeny potřebné úkony.⁹⁸ Součástí je i údaj o složení peněžní částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti ve výši stanovené soudem. Před rozhodnutím o schválení narovnání a o zastavení trestního stíhání musí soud také ověřit, zda peněžitá částka určená státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti byla v celé šíři složena na účet soudu.⁹⁹

Nezbytnou součástí usnesení o schválení narovnání je výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, v němž je spatřován trestný čin, kterého se narovnání týká. Jeho obsahem je přesný popis skutkových okolností, označení přečinu, který byl spáchán, identifikaci obviněného a poškozeného a zákonná ustanovení, na základě kterých soud rozhodl. Zastavení trestního stíhání obviněného se vztahuje na celý skutek, pro který se stíhání vede. Nelze tedy, v případě, že je skutek posuzován v jednočinném souběhu jako dva nebo více trestných činů, uskutečnit narovnání jen ohledně některého z nich. Narovnání je konečným vyřízením věci a vytváří překážku věci rozsouzené, což znamená, že není možné další stíhání obviněného pro ten samý skutek, pokud by rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno (§ 11 odst. 1 písm. g)).¹⁰⁰

3.3.4. Opravné prostředky

Z řádných opravných prostředků může proti usnesení o schválení narovnání obviněný, poškozený a v řízení před soudem i státní zástupce podat stížnost, která má odkladný účinek (§ 309 odst. 2). Řízení o stížnosti upravuje trestní řád v § 141 a násl. Novela trestního řádu

⁹⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 87.

⁹⁹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 2. 1998, sp. zn. 11 To 70/98.

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3537.

provedená zákonem č. 265/2001 Sb. upravila oproti předchozímu stavu rovné právo stížnosti proti rozhodnutí o narovnání obviněnému i poškozenému. V řízení před soudem přísluší právo stížnosti ještě státnímu zástupci, což může zajistit přezkoumání věci nadřízeným soudem v případě, kdy s postupem soudu prvního stupně nesouhlasí orgán výlučně disponující obžalobou nebo návrhem na potrestání. Stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení. (§ 143 odst. 1)

Proti pravomocnému rozhodnutí soudu o schválení narovnání jsou přípustné i mimořádné prostředky. Jak jsem zmínila v předchozí kapitole, usnesení o narovnání je konečným řešením věci a vytváří tak, po nabytí právní moci, překážku věci rozsouzené, takže trestní stíhání obviněného pro tentýž skutek by bylo možné jen po zrušení takového rozhodnutí, a to pomocí mimořádných opravných prostředků, kterými jsou dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení.

Dovoláním lze dle § 265a napadnout jen taxativně vymezená pravomocná rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští, a může ho podat pouze nejvyšší státní zástupce a obviněný prostřednictvím obhájce, a to jen z taxativně vymezených důvodů. Jedním z nich je i schválení narovnání, pokud nebyly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Dovolání se podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému směřuje a rozhoduje o něm vždy Nejvyšší soud.

Stížnost pro porušení zákona upravuje § 266 - 267 TrŘ, může ji podat jen ministr spravedlnosti a rozhoduje o ní vždy Nejvyšší soud. Uplatní se proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, kterým byl porušen zákon, anebo může sloužit k nápravě vadného postupu řízení.

Proti schválení narovnání je možné využít i obnovu řízení, což stanoví § 277 trestního řádu. Obnova řízení může být u rozhodnutí o schválení narovnání povolena v těch případech, vyjdou-li najevo až po právní moci rozhodnutí skutečnosti soudu dříve neznámé a spočívají v nových skutečnostech nebo nových důkazech a dalších zákonem stanovených nových okolnostech. Takové nové skutečnosti či důkazy musí samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi dříve známými vést k závěru, že zde nebyly důvody pro rozhodnutí o schválení narovnání a že je potřeba v řízení pokračovat.

3.4. Narovnání de lege ferenda

Narovnání jako forma odklonu není příliš často v trestním řízení využíváno. Kromě níže uvedeného je to způsobeno také množstvím formálních podmínek, které je nutno pro rozhodnutí splnit a také celková administrativní náročnost. Nejdiskutovanější podmínkou a

nejpravděpodobnější příčinou této situace je však skládání peněžité částky určené státu na pomoc obětem trestné činnosti. Ta totiž dle mého názoru může mnohdy obviněné odrazovat od aplikace tohoto odklonu, protože by mohla být výrazným zásahem do majetkové sféry těch, kteří na tom nejsou finančně nejlépe, a naopak by nemusela být dostatečným zásahem pro ty, kteří mají financí dostatek. Odstraněním této podmínky by tak mohlo dojít k větší přístupnosti tohoto institutu a k nárůstu zájmu obviněných o vyřešení jejich případu tímto způsobem. Dle některých autorů¹⁰¹ by mohlo dojít k tomu, že se současný institut narovnání rozdělí na dva samostatné odklony, kdy jeden by byl založen výhradně na dosažení narovnání mezi obviněným a poškozeným, a druhý naopak spojen pouze se složením peněžité částky k obecně prospěšným účelům. Navíc by se obviněný v druhém zmíněném případě mohl zavázat alternativně také k výkonu obecně prospěšných prací.

Ve věcném záměru rekodifikace trestního řádu¹⁰² se však přímo s něčím takovým nepočítá. U narovnání se předpokládá pouze upravení výčtu trestných činů, které mají povahu konfliktu mezi obviněným a poškozeným, přičemž vyloučeny budou případy, kdy poškozeným je stát nebo územně samosprávný celek. Výroky o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání budou odděleny tak, aby v mezidobí mohl obviněný splnit vše, k čemu se zavázal. Rozšířeny budou možnosti opatření, které bude moci obviněný použít k odčinění újmy poškozeného a k zajištění obecně prospěšných účelů. Takovými možnostmi bude například složení peněžité částky, odpracování určitého počtu hodin prací ve prospěch obcí nebo jiných obecně prospěšných institucí, či vzdání se řídicího oprávnění na určitou dobu. Zejména možnost vykonání obecně prospěšných prací hodnotím jako pozitivní, protože tato byla trestním řádem jako způsob sankčního opatření doposud opomíjena.

¹⁰¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 93.

¹⁰² Ministerstvo spravedlnosti ČR. Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním [online]. [cit. 3.3.2014]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281604>>.

4. Slovenská úprava odklonů

Odklony byly do slovenské právní úpravy zavedeny ze stejných důvodů, jako do té české. Záměrem tedy bylo zrychlení, zefektivnění, zjednodušení a menší nákladnost trestního procesu. Stejný cíl měla i rekodifikace slovenského trestního práva, ke které došlo s účinností od 1. 1. 2006 zákonem č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok a zákonem č. 300/2005 Z.z., trestný zákon. Touto rekodifikací došlo k úpravě stávajících institutů a také přibyly některé instituty nové. De lege lata se tedy mezi odklony ve slovenském trestním řízení zařazují:

1. podmíněčné zastavení trestního stíhání,
2. podmíněčné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného,
3. smír,
4. trestní příkaz,
5. dohoda o vině a trestu.¹⁰³

V případě trestního příkazu a dohody o vině a trestu platí v podstatě totéž, co jsem již uvedla výše, tedy že ani jeden z těchto institutů se nepovažuje za odklon v užším smyslu, a proto se jimi dále nebudu podrobněji zabývat.

Nová úprava alternativních způsobů ukončení trestních věcí měla také docílit toho, aby snad až 80% věcí skončilo již v přípravném řízení, a to právě využíváním institutů odklonů.¹⁰⁴ To se také odrazilo v zařazení institutů podmíněného zastavení trestního stíhání, včetně podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného, a smíru, které patří do hlavy druhé první části slovenského trestního poriadku, které upravuje přípravné řízení. Pro srovnání v českém TrŘ se tyto instituty zařazují do tzv. zvláštních způsobů řízení.

Zajímavou odlišností mezi českou a slovenskou úpravou odklonů v trestním řízení také je, že ta slovenská neupravuje žádný specifický druh odklonu v řízení proti mladistvým ani odklony určené výhradně pro zkrácené přípravné řízení, což vyplývá z rozdílné právní úpravy těchto oblastí.¹⁰⁵

¹⁰³ KLÁTIK, Jaroslav. Odklon v trestnom konaní ako prostriedok racionalizácie trestnej spravodlivosti. *Právny obzor*, 2007, č. 1, s. 55.

¹⁰⁴ BARTOŠOVÁ, Lýdia. Rozsah dokazovania pri využití odklonov v prípravnom konaní. *Trestnéprávní revue*, 2007, č. 5, s. 125.

¹⁰⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 119.

4.1. Podmíněné zastavení trestního stíhání

Slovenský trestný poriadok upravuje institut podmíněného zastavení trestního stíhání v § 216 a 217. Podmínky stanovené pro možnost jeho využití jsou velmi podobné těm, které stanovuje § 307 TrŘ pro stejnojmenný odklon.

Podmíněčné zastavení trestního stíhání lze dle § 216 TrP aplikovat v případě řízení o přečinu, na který zákon stanovuje trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Ani v rámci slovenské úpravy se nepřihlíží k zákonnému zvýšení nebo snížení trestních sazeb.¹⁰⁶ Dále je potřebné, aby obviněný s takovým vyřízením věci souhlasil, nahradil škodu, pokud byla činem způsobená, nebo s poškozeným uzavřel o její náhradě dohodu, popř. učinil jiná potřebná opatření pro její náhradu. Také zde zákon vyžaduje, aby vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu považoval prokurátor takové rozhodnutí za dostačující. Prvním větším rozdílem je tak až podmínka uvedená v § 216 odst. 1 písm. a) TrP, tedy že obviněný musí prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že je jeho prohlášení učiněno svobodně, vážně a srozumitelně. V českém znění této podmínky je totiž úprava přísnější, protože § 307 odst. 1 vyžaduje, aby se obviněný k činu doznal.

Výrazným specifikem slovenské úpravy je § 216 odst. 6 TrP, který výslovně stanovuje případy, ve kterých je použití podmíněného zastavení trestního stíhání vyloučeno. Aplikovat tento odklon tedy nelze, pokud trestným činem byla způsobena smrt osoby, nebo je vedeno trestní stíhání pro korupci, nebo je vedeno trestní stíhání proti veřejnému činiteli nebo zahraničnímu veřejnému činiteli pro trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem jejich pravomoci a v rámci jejich odpovědnosti. Otázkou zůstává, zda je toto výslovné vyloučení některých věcí zapotřebí, nebo zda postačí, tak jak je tomu v českém trestním řádu, požadavek dostatečnosti řešení věci tímto způsobem.

O podmíněném zastavení trestního stíhání na Slovensku rozhoduje v přípravném řízení dle § 216 TrP výhradně prokurátor, nicméně například v hlavním líčení dle § 282 odst. 1 TrP tak může učinit i soud. Stejně jako v českém znění se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání stanoví zkušební doba, ve které se obviněný musí osvědčit, aby bylo jeho trestní stíhání zastaveno definitivně. Nicméně slovenská úprava je přísnější ve stanovení její délky. § 307 odst. 3 TrŘ uvádí šest měsíců až dva roky, popř. pět let, avšak § 216 odst. 2 TrP stanovuje délku zkušební doby na jeden rok až pět let. I fikce osvědčení nastává dle slovenského trestního poriadku později, a to až po dvou letech od uplynutí zkušební doby.

¹⁰⁶ IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo procesné*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2006, s. 561.

Při celkovém zhodnocení obou právních úprav je jasné, že podmínky pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání jsou si až na některé body velmi podobné. Až na kritérium týkající se prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, se domnívám, že česká právní úprava je s ohledem na účel tohoto institutu o něco lepší.

4.2. Podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného

Podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného bylo včleněno jako nový typ odklonu po rekodifikaci slovenského trestního práva do nového trestního poriadku, konkrétně do § 218 a 219. Jedná se o alternativní způsob řešení trestní věci v případech trestných činů, kdy zájem státu na jejich objasnění a zjištění jejich pachatelů převyšuje zájem trestně stíhat a potrestat toho obviněného, který se významnou měrou zasloužil o objasnění trestných činů a zjištění nebo usvědčení jejich pachatelů.¹⁰⁷

Prokurátor tedy může v rámci přípravného řízení podmíněně zastavit trestní stíhání, pokud se obviněný výrazným způsobem podílel na objasnění taxativně uvedených trestných činů, nebo na zjištění nebo usvědčení pachatele takového trestného činu a zájem společnosti na objasnění takového trestného činu zároveň převyšuje zájem na trestním stíhání obviněného pro takový nebo jiný trestný čin. Takovými trestnými činy jsou například korupce, založení či podporování zločinecké skupiny, teroristické skupiny anebo zločinu spáchaného organizovanou skupinou.

Smyslem zavedení tohoto ustanovení je hlavně přispět k efektivnějšímu odhalování organizované kriminality a dalších závažných forem trestné činnosti. Jediným omezením je tak skutečnost, že podmíněně zastavit trestní stíhání nelze vůči organizátorovi, návodci nebo objednateli trestného činu, na jehož objasnění se podílel. Bylo by vhodné aplikaci tohoto odklonu omezit na užší okruh trestných činů, aby nedocházelo k tomu, že u závažných trestných činů stát rezignuje na vyslovení viny pachatele jen proto, že přispěl k objasnění organizované trestné činnosti či jiné závažné formy kriminality.¹⁰⁸

Zkušební doba je u tohoto typu odklonu stanovena v rozmezí od dvou do deseti let. Ta je specifická také tím, že v jejím průběhu musí obviněný plnit pouze podmínky dle § 218 odst. 1 TrP, tedy spolupracovat na objasnění dané trestné činnosti. Jediným důvodem pro rozhodnutí o tom, že se obviněný ve zkušební době neosvědčil tak může být neplnění povinnosti stanovené § 218 odst. 1.

¹⁰⁷ IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo procesné*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2006, s. 564.

¹⁰⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 126.

Institut spolupracujícího obviněného zná i české trestní právo dle § 178a TrŘ, avšak jeho důsledky spočívají pouze v tom, že trestní zákoník tuto skutečnost považuje za polehčující okolnost.

4.3. Smír

Institut smíru zakotvený v § 220 – 227 TrP je svými podmínkami téměř totožný s institutem narovnání dle § 309 a násl. TrŘ. Stejně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání ho lze aplikovat v řízení o přečinu, na který zákon stanovuje trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Se souhlasem obviněného i poškozeného může prokurátor v přípravném řízení rozhodnout o schválení smíru a zastavit trestní stíhání, pokud:

1. obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
2. obviněný nahradil škodu, pokud byla trestným činem způsobena, nebo učinil jiná opatření k náhradě škody, anebo jinak odstranil újmu vzniklou trestným činem,
3. obviněný složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet prokuratury peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi na obecně prospěšné účely, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti spáchaného trestného činu,
4. vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům považuje prokurátor takovýto způsob vyřízení věci za dostačující.

I u smíru je výslovně jeho použití vyloučeno v případě, že byla trestným činem způsobena smrt osoby, nebo je vedeno trestní stíhání pro korupci, anebo je vedeno trestní stíhání proti veřejnému činiteli nebo zahraničnímu veřejnému činiteli pro trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem jejich pravomocí a v rámci jejich odpovědnosti.

U výše uvedených podmínek smíru je očividné, že jsou téměř totožné s českou úpravou narovnání dle § 309 TrŘ. Rozdílem je, že trestný poriadok opět vymezuje určité druhy trestných činů, pro které je aplikace smíru vyloučena, což česká úprava nedělá. Další odchylkou je § 225 TrP, který sice shodně s českým § 310a TrŘ stanoví, že práva poškozeného nepřísluší tomu, na koho přešel nárok na náhradu škody, avšak toto pravidlo neplatí, pokud jde o dědice poškozeného. Uzavřít smír s obviněným tedy může i dědic poškozeného, což znamená, že schválení smíru není vyloučeno v případech, kdy poškozený zemře až po spáchání trestného činu a nikoli v příčinné souvislosti s ním.¹⁰⁹

¹⁰⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 132.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo celistvě rozebrat a shrnout současnou právní úpravu podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání, tedy tzv. odklonů od klasického trestního řízení, a otázky s nimi související. V první části jsem považovala za nezbytné vysvětlit pojetí restorativní justice, ze které úprava odklonů vychází. Restorativní justice jako poměrně nový přístup upřednostňuje urovnání konfliktu mezi pachatelem trestného činu a poškozeným a nahrazení škody, která byla spáchaným trestným činem způsobena. Činí tak na rozdíl od klasické, tzv. retributivní, trestající justice, která měla zájem hlavně na potrestání pachatele klasickými prostředky, především trestem odnětí svobody. Dále jsem v úvodní části vymezila také samotný pojem odklonu jako alternativní procesní opatření k řešení trestních věcí, jeho typy a zakotvení v právním řádu České republiky.

Stěžejní částí mé práce je kapitola druhá a třetí, ve které jsem podrobně rozvedla pojem podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání, podmínky jejich uplatnění a způsob, jakým se o nich rozhoduje. Každému institutu jsem věnovala samostatnou kapitolu, nicméně jsem se snažila vždy při popisu jejich vlastností vycházet z jejich vzájemného srovnání. Předpoklady, které musí být splněny k jejich aplikaci, jsou si v mnohém podobné, avšak existují mezi nimi i zásadní rozdíly, což je myslím logické, aby bylo možné odlišit jejich podstatu a možnost použití.

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání vyznačující se dvoufázovostí řízení je v praxi českého trestního procesu využíván o mnoho častěji než narovnání, což je názorně vidět v přílohách této práce, kde jsem uvedla statistiky počtu trestních věcí vyřízených pomocí těchto dvou odklonů. Dle mého názoru je právě rozdělení řízení o podmíněném zastavení do dvou částí jedním z důvodů, proč se státní zástupci či soudy uchylují k jeho aplikaci. Stanovení podmínky osvědčení se ve zkušební době aby mohlo dojít k definitivnímu zastavení trestního stíhání obviněného je jistou zárukou pro orgány činné v trestním řízení i pro poškozeného, že definitivní zastavení trestního stíhání bez uložení klasického trestu je dostatečným řešením věci. Dalším důvodem je pak pravděpodobně absence podmínky souhlasu poškozeného s takovým vyřízením věci, protože ten je mnohdy jistě složité získat. Za menší negativum pak považuji nutnost doznání obviněného, což je často jedinou překážkou pro aplikaci podmíněného zastavení trestního stíhání. Vhodnější by jistě bylo nahradit ho prohlášením o spáchání skutku, se kterým se

setkáváme u narovnání. Přesto se však podmíněné zastavení trestního stíhání ve srovnání s celkovým počtem řešených trestních věcí aplikuje jen velmi málo.

Narovnání se v praxi objevuje ještě o mnoho méně než podmíněné zastavení, dalo by se říci, že pouze výjimečně. Myslím si, že je to způsobeno jeho celkem přísnými podmínkami, především nezbytným souhlasem poškozeného s vyřízením věci odklonem a také složením peněžité částky určené státu na pomoc obětem trestné činnosti. Problémem dle mého názoru je, že tak jako u podmíněného zastavení trestního stíhání existuje zkušební doba, ve které se pachatel trestného činu musí osvědčit, u narovnání nelze po rozhodnutí dále na pachatele účinně působit a posoudit tak dostatečnost opatření. Navíc podmínka složení peněžité částky se jeví jako mnohem výhodnější pro majetnější obviněné.

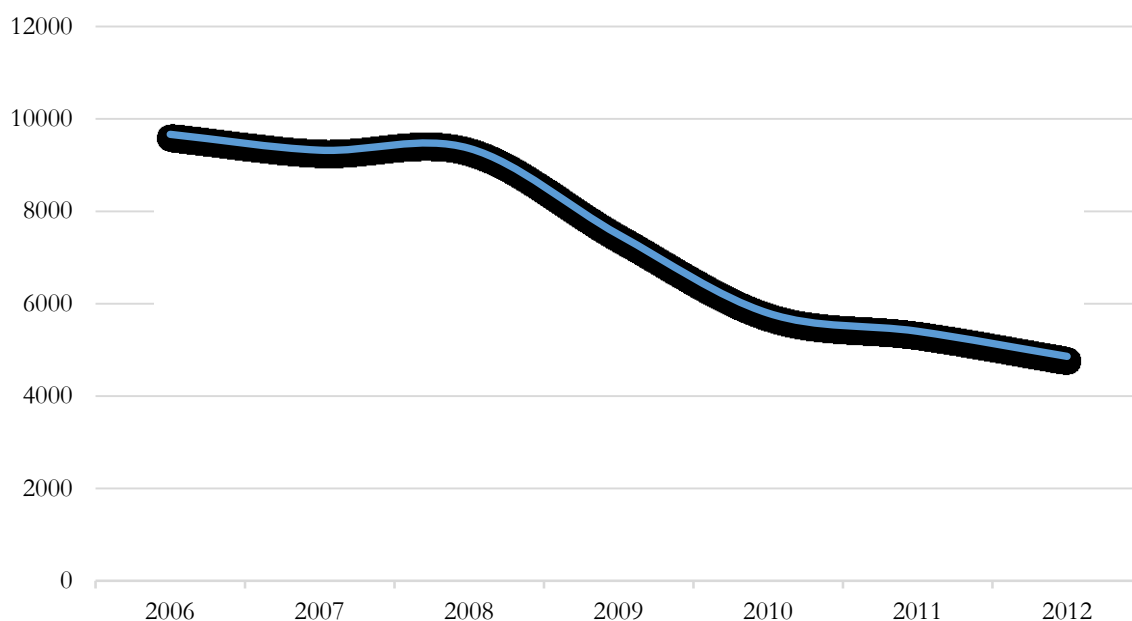
Myslím si, že i přes některé nedostatky jednotlivých druhů odklonů bylo jejich zavedení do českého trestního práva velmi pozitivním krokem vzhledem ke snaze odlehčit soudům zbytečně zatíženým jednoduššími případy, zrychlit a zefektivnit trestní řízení. Přesto však tvoří skončení trestních případů pomocí odklonů jen velmi malé procento z celkového počtu rozhodování trestních věcí a jak je vidět ze statistických údajů uvedených v Příloze č. 1 a č. 2, tento počet stále klesá. Věřím však, že rozšíření jejich uplatnění napomůže i připravovaná rekodifikace českého trestního práva.

Příloha č. 1

Statistika počtu trestních věcí vyřízených podmíněným zastavením trestního stíhání
v letech 2006 – 2012

	Rozhodnutí státního zastupitelství	Rozhodnutí soudu	Celkem
2006	7387	2279	9666
2007	7172	2150	9322
2008	7459	1903	9362
2009	5762	1732	7494
2010	4125	1624	5794
2011	3692	1709	5401
2012	2967	1891	4858

Podmíněné zastavení trestního stíhání

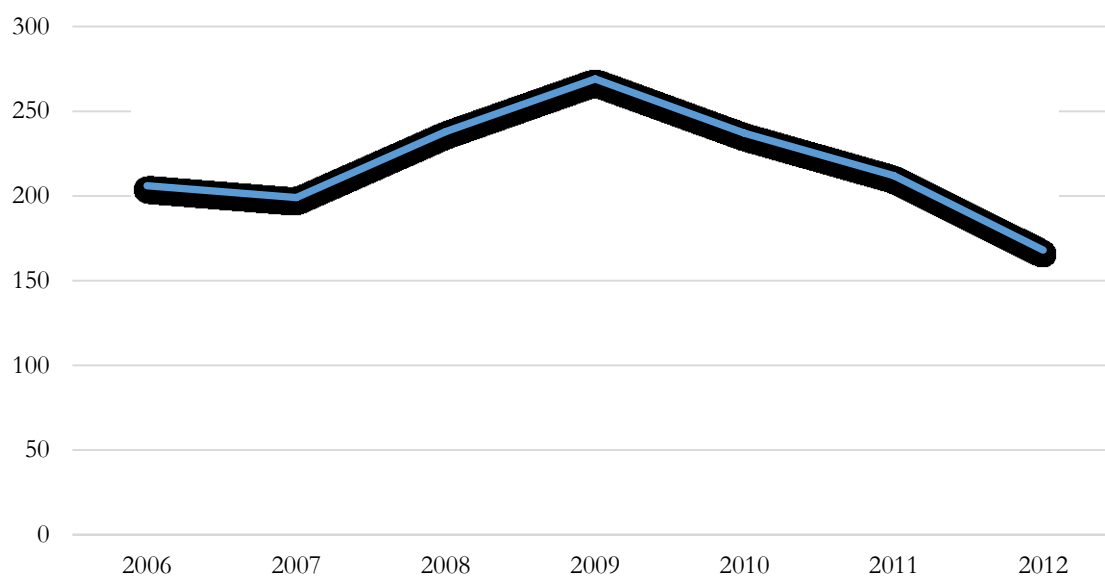
Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR. Statistické ročenky z let 2006 – 2012 [online]. [cit. 13.3.2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

Příloha č. 2

Statistika počtu trestních věcí vyřízených narovnáním v letech 2006 - 2012

	Rozhodnutí státního zastupitelství	Rozhodnutí soudu	Celkem
2006	38	168	206
2007	78	121	199
2008	148	90	238
2009	182	87	269
2010	158	79	237
2011	143	69	212
2012	97	71	168

Narovnání

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR. Statistické ročenky z let 2006 – 2012 [online]. [cit. 13.3.2014]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

- CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde, 2006. 871 s. ISBN 80-7201-594-X.
- IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo procesné*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 993 s. ISBN 80-8078-101-X.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2013. 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013. 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1.
- KARABEC, Zdeněk. *Restoratивní justice: Sborník příspěvků a dokumentů*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. 143 s. ISBN 80-7338-021-8.
- KOTULAN, Petr a kol. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 81 s. ISBN 80-86008-15-0.
- MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 1166 s. ISBN 978-80-7179-572-8.

- ROZUM, Jan a kol. *Výzkum institutu narovnání*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. 162 s. ISBN 80-86008-58-4.
- SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. 468 s. ISBN 80-7179-350-7.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1009 s. ISBN 978-80-7400-496-4.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1899 – 3730. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. 416 s. ISBN 978-80-87212-68-4.

Články v odborných časopisech:

- ADAMCOVÁ, Zdeňka, VĚTROVEC, Vladislav. Odklony a alternativy v trestním řízení. *Právo a rodina*, 2002, č. 1, s. 1 – 5.
- BARTOŠOVÁ, Lýdia. Rozsah dokazovania pri využití odklonov v prípravnom konaní. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 5, s. 124 – 128.
- CÍSAŘOVÁ, Dagmar, ČÍŽKOVÁ, Johana. Několik poznámek k otázce narovnání jako zvláštního způsobu řízení, ratio legis a vztah k předpisům práva občanského. *Trestní právo*, 1998, č. 6, s. 9 – 13.
- FASTNER, Jindřich. Ještě k podmíněnému zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 1, s. 40 – 43.
- KLÁTIK, Jaroslav. Odklon v trestnom konaní ako prostriedok racionalizácie trestnej spravodlivosti. *Právny obzor*, 2007, č. 1, s. 53 – 64.
- MATULA, Vlastimil. Několik poznámek k aplikaci institutu narovnání v trestním řízení. *Trestní právo*, 1999, č. 3, s. 17 – 24.
- NEZKUSIL, Jiří. Narovnání jako forma odklonu. *Právník*, 2007, č. 10, s. 1095 – 1109.
- SUCHÝ, Oldřich. Odklon v trestním řízení. *Právník*, 1991, č. 3, s. 248 – 255.
- ŠČERBA, Filip. K odklonům uplatňovaným ve zkráceném přípravném řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 5, s. 22 – 24.
- ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 2, s. 33 – 36.
- TERYNGEL, Jiří. K některým otázkám podmíněného zastavení trestního stíhání. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 9, s. 23 – 30.
- VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století?. *Trestní právo*, 2000, č. 1, s. 4 – 11.

- VANTUCH, Pavel. Podmíněné zastavení trestního stíhání a možnosti jeho využití. *Bulletin advokacie*, 1994, č. 8, s. 18 – 20.
- VANTUCH, Pavel. Podmíněné zastavení trestního stíhání a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1997, č. 8, s. 393 – 401.
- VANTUCH, Pavel. Narovnání v trestním řízení a právo na obhajobu. *Právní rozhledy*, 1998, č. 8, s. 393 – 402.

Právní předpisy, mezinárodní smlouvy:

- Zákon č. 141/1960 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. 4 To 383/2005.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 6. 1996, sp. zn. 4 To 424/96.
- Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 1. 1996, sp. zn. 3 To 21/96.
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 1. 1996, sp. zn. 3 To 952/95.
- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 2. 1998, sp. zn. 11 To 70/98.

Internetové zdroje:

- <http://portal.justice.cz>
- <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>
- <http://jaspi.justice.gov.sk>

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá podmíněným zastavením trestního stíhání a narovnáním jako forem odklonu od klasického trestního řízení. Cílem této práce je celkově popsat a rozebrat aktuální právní úpravu těchto institutů v českém trestním řádu. Diplomová práce je rozčleněna do čtyř hlavních kapitol.

První část práce pojednává o teoretické úpravě odklonů jako alternativ k trestnímu řízení a o pojetí restorativní justice. Dále jsou rozebrány jednotlivé typy odklonů a jejich zakotvení v českém trestním právu.

Těžištěm diplomové práce jsou dvě hlavní témata, kterými jsou podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání. Každému je věnována samostatná kapitola, kde je popsána jejich platná právní úprava a specifika, která je charakterizují, ale i navzájem odlišují, s návrhy de lege ferenda. Také se zde uvádí, jakým způsobem probíhá rozhodování o těchto institutech a jakých opravných prostředků lze případně využít.

V poslední části je nastíněna zahraniční úprava odklonů na Slovensku, která je té české velmi blízká. Jsou zde uvedeny jednotlivé druhy odklonů ve vzájemném srovnání s úpravou českého trestního řádu.

Přílohami pak jsou statistické údaje praktického využívání podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání.

Summary

This diploma thesis deals with a Conditional Discontinuance of the Criminal Prosecution and Settlement as diversions of criminal proceedings. This work aims to generally describe and analyze the current legislation of these institutes in the Czech Criminal Procedure. The thesis is divided into four main chapters.

The first part of this work deals with the theoretical adjustment of diversions as alternatives to criminal proceedings and with the concept of restorative justice. Different types of diversions and their anchoring in the Czech criminal law are analyzed as well.

The thesis focuses on the two main issues, Conditional Discontinuance of the Criminal Prosecution and Settlement. Each is discussed in a separate chapter, which describes the existing legislation and specifics that characterize them, but also differ from each other, with proposals *de lege ferenda*. The demonstration of decisions about these institutes is presented, as well as what appeal can the victim possibly use.

The last section outlines the foreign adjustment of diversions in Slovakia, which is very close to the Czech Republic. There are particular types of diversions in juxtaposition with the adjustment of the Czech Criminal Procedure.

The statistics of practical use of Conditional Discontinuance of the Criminal Prosecution and Settlement are attached at the end of the thesis.

Klíčová slova

narovnání, odklon, podmíněné zastavení trestního stíhání, přečin, přípravné řízení, státní zástupce, trestní stíhání, trestní řízení

Key words

settlement, diversion, conditional discontinuance of the criminal prosecution, misdemeanor, preliminary criminal proceedings, prosecutor, criminal prosecution, criminal proceedings